

EXAMEN, das ist
Erörterung

Das Christliche Concilij

Durch den Ehrwürdigen Herrn D. Martinum Chemnicium/
im Latein beschrieben / vnd in vier Theil verfaßt / darinn eine starcke vollkommene Be-
derlegung der fürnemmen Hauptpuncten der gansen Papisischen Lehre / beyde auß dem Grunde der
d. Schrift / vnd dem Consens vnd Einhelligkeit der rechtscheydenden Vätter / zusammen
getragen / vnd in ein Buch verfaßt ist.

Sehr nüt / dienlich vnd nothwendiglich zum Erkennnuß der Christlichen War-
heit / vnd auch der Antichristlichen Fälscherey.

Auß dem Latein auffß treulichste verteutschet / durch
GEORGIVM NIGRINVM,
Pfarrherrn zu Gießen.

Im ersten Theil dieses Examens werden erkläret folgende Stück:

1. Von den Traditionen vnd Menschen Sagungen.	6. Von Wercken der Angläubigen.
2. Von der Erbsünde.	7. Vom freyen Willen.
3. Von der bösen Lust oder Begierde.	8. Von der Gerechtmachung.
4. Von dem Wort / Sünde.	9. Vom Glauben.
5. Vom Empfängniß der seligen Jungfrauen / Mariæ.	10. Von guten Wercken.

Gedruckt zu Frankfurt am Mayn / M. D. LXXVI.

Mārtiņš Hemnics

I TRIDENTAS KONCILA IZVĒRTĒJUMS

Pēc Georga Nigrina vācu tulkojuma, 1576

UDK 27-He465

Titullapā: Georga Nigrina vācu tulkojuma pirmais izdevums pirmajai daļai
(1576. gads, Frankfurte pie Mainas)

© Freimund-Verlag, Neuendettelsau 2022

www.freimund-verlag.de

© Luterisma mantojuma fonds, tulkojums no vācu valodas 2025

No vācu valodas tulkojusi Gundega Dumpe
Literārā redaktore un korektore Gunta Vaickovska
Teoloģiskais redaktors Aleksandrs Bite
Vāka dizaina un maketa autore Agate Muze
Maketētājs Juris Uļģis

Izdevējs: Luterisma mantojuma fonds

Reģ. Nr. 50003360631

A. Deglava iela 10-1, Rīga, LV-1009, Latvija

www.lmf.lv; lutmantfonds@duck.com (for obtaining Latvian copies)

*Latvian “Examen Concilii Tridentini” by Chemnitz 1st edition, Part I
printed in September 2025, 500 copies*

*The translation and publishing of this book has been made by the
Lutheran Heritage Foundation. All rights reserved. No part of this book
may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any
form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording,
or otherwise, without the prior written permission of the Lutheran
Heritage Foundation.*

Lutheran Heritage Foundation
51474 Romeo Plank Road
Macomb, Michigan 48042 USA
www.LHFmissions.org
info@LHFmissions.org

*Funding for the publication of this volume has been provided
in memory of Robert & Betty Koch. Soli Deo Gloria!*

ISBN 978-9934-544-67-5

SATURS

Ceļa vārdi latviešu izdevumam	1
Ievads	3
Par jauno izdevumu	19
Georga Nigrina ievadvārdi pirmajai daļai	23
Mārtiņa Hemnica ievadvārdi pirmajai daļai	31
Mārtiņa Hemnica priekšvārds	39
 I. PAR SVĒTAJIEM RAKSTIEM	 50
Par Svētajiem Rakstiem	56
Par Vecās Derības Rakstu izcelsmi, cēloni un lietojumu	63
Par pāvesta tradīciju un izdomājumu līdzību un radniecību ar farizejiskajām un talmudiskajām tradīcijām	79
Par Jaunās Derības Rakstiem	86
Par evaņģēlistu rakstīto	102
Par apustuļu rakstiem un vēstulēm	118
Senās baznīcas liecības par Rakstiem	175
Par kanoniskajām jeb apstiprinātajām grāmatām jeb kanoniskajiem Rakstiem	193
Par Rakstu versiju jeb tulkojumiem citās valodās.	224
Par Svēto Rakstu skaidrojumu	236
 II. PAR NOTEIKUMIEM/IEDIBINĀJUMIEM UN TRADĪCIJĀM	 248
Pirmā tradīciju kārtā	251
Otrā tradīciju un noteikumu kārtā	255
Trešā tradīciju jeb no rokas rokā nodoto noteikumu kārtā	259
Ceturtā tradīciju jeb noteikumu kārtā	273
Piektā tradīciju kārtā	278
Sestā tradīciju jeb noteikumu kārtā	286

Septītā tradīciju jeb noteikumu kārtā	297
Astotā tradīciju jeb noteikumu kārtā	303
III. PAR IEDZIMTO GRĒKU	345
Pāvesta sekotāju uzskati par iedzimto grēku.	348
Rakstu uzskati par iedzimto grēku	356
Pretinieka argumenti	363
IV. PAR ATLIKUŠAJIEM GRĒKIEM NO IEDZIMTĀS KAITES PĒC KRISTĪBAS JEB PAR KĀRĪBU (ĻAUNO IEKĀRI), KAS ŠAJĀ DZĪVĒ VĒL PALIEK ARĪ KRISTĪTAJOS UN ATDZIMUŠAJOS	368
Strīda mērķis un pamati	369
Tridentas koncils par kārību jeb vēlmi (iekāri)	375
Par vārdu „grēks”	378
Seno tēvu uzskati par kārību	383
Pāvesta sekotāju argumenti	389
V. VAI SVĒTĀ JAUNAVA MARIJA IR IEŅEMTA BEZ IEDZIMTĀ GRĒKA?	411
VI. PAR NETICĪGO JEB NEATDZIMUŠO DARBIEM	419
Andradas uzskati par neticīgo darbiem	420
Rakstu izteikumi par neticīgo darbiem	429
Pretinieku argumenti jeb pamatojumi	435
VII. PAR BRĪVO GRIBU	440
Daži savstarpēji līdzīgi un radniecīgi jautājumi par brīvo gribu	444
Galvenais strīda par brīvo gribu mērķis	452
Tridentas koncila uzskats par brīvo gribu no Andradas skaidrojuma	460
Rakstu uzskati par brīvo gribu	463

Augustīna uzskati par brīvo gribu un kā Andrada tos sagroza.	472
Cik viltīgi ir sastādīti Tridentas dekrēti par brīvo gribu? . .	481
VIII. PAR ATTAISNOŠANU	490
Rakstu uzskati par attaisnošanu	499
Artikula par attaisnošanu patiesais mērķis un stāvoklis	499
Par vārdu <i>justificatio</i> , tas ir, attaisnošana.	504
Kurām lietām Raksti liedz (atņem) cilvēka attaisnošanu mūžīgai dzīvībai?	514
Kā Raksti māca, ka cilvēks top taisns Dieva priekšā uz mūžīgo dzīvību?	531
Vārds „žēlastība”.	532
Par vārdu <i>gratis</i> – „bez nopelna”.	534
Kāda ir tā taisnība, ko attaisnošanā liekam pretī Dieva tiesai?	536
Seno tēvu liecības par attaisnošanu	545
Tridentas koncila uzskats par attaisnošanu	553
Andradas argumenti	563
Par saņemtās attaisnošanas pieaugšanu (pieņemšanos spēkā) utt.	579
IX. PAR TICĪBU	587
Par sagatavošanos attaisnošanai	595
Kas tieši un patiesi ir attaisnojošā ticība; kādā nozīmē un izpratnē Raksti grib tikt saprasti, kad tie saka: bezdievis tiek attaisnots ar ticību?	610
Vai patiesā attaisnojošā ticība ir palāvība uz grēku piedošanu vai šaubas par to?	634
X. PAR LABAJIEM DARBIEM	665
Pirmais jautājums. Vai labie darbi ir jādara?	670

Otrais jautājums. Kādi ir labie darbi, kuros Dievs grib, lai tiktu praktizēta no jauna dzimušo paklausība?	677
Trešais jautājums. Vai no jauna dzimušo labie darbi šajā dzīvē ir tik pilnīgi, ka tie spēj visā pilnībā un pārpārēm piepildīt Dieva bauslības prasības?	692
Ceturtais jautājums. Par labo darbu nopelnu un atalgojumu.	707
Svēto Rakstu rādītājs	721

CEĻA VĀRDI LATVIEŠU IZDEVUMAM

Pie latviešu lasītāja ar Visuvarenā Dieva un mūsu Kunga Jēzus Kristus gādību ir nonākusi Mārtiņa Hemnica (1522.–1586.) plašā un jaudīgā analītiskā darba par Tridentas koncilu (1545.–1563.) 1. daļa. No visa bagātīgā M. Hemnica teoloģiskā mantojuma latviešu lasītājam līdz šim bija pieejams vien paplānaiss „Enhiridions”. Kāda iemesla dēļ no visa daudzveidīgā klāsta, ko Hemnics ir sarakstījis, kā nākamais izdošanai latviešu valodā tika izraudzīts dižā meistara apjomīgākais darbs – senā analīze par gandrīz vai aizmirstu notikumu baznīcas vēsturē – Tridentas koncilu? Jāatzīmē, ka vismazāk šādu izvēli ietekmēja tīri akadēmiska interese par teoloģijas vēsturi, kas pirmajā brīdī varētu šķist šim darbam īsteni ierādāmā vieta tagadējā laika teoloģisko tēmu izvērsumā. Varbūt kādam tas varētu šķist paradoksāli, bet izdevēju izvēli noteica tieši šī darba aktualitāte mūsdienās, kad ekumeniskās sarunas starp Romas katoļu baznīcu un dažādām luterāņu baznīcām, kas iesākās 20. gadsimta pēdējā divdesmitgadē, turpinās līdz pat šim laikam.

Starpkonfesionālās sarunas ir rezultējušās ar dažādiem paziņojumiem un gala dokumentiem. Te varētu pieminēt gan „Kopīgo deklarāciju par attaisnošanu”, kuru 1999. gadā savā starpā noslēdza Romas katoļu baznīca un daudzas Pasaules luterāņu federācijas (PLF) baznīcas un uz kurā pārstāvēto luterāņu puses attaisnošanas mācību Tridentas lāsti vairs neattiecoties, gan 2017. gadā izdoto kopīgo Romas katoļu un luterāņu *lasāmgrāmatu* „No konflikta uz kopību”¹, ar kuras palīdzību Romas katoļu teologi un ekumeniski atvērtās luterāņu baznīcas vēlas savā starpā ne tik vien noslēgt mieru, bet arī sasniegt pilnīgu baznīcas vienību. Jāatceras, ka ir bijuši arī pavisam sensacionāli paziņojumi un centieni šajā apvienošanās virzībā, kas gan – pateicība Dievam – nav īstenojušies. 2007. gadā pāvests Benedikts XVI izsludināja reformācijas 500. gadu svinību sagatavošanās dekādi, par kuras mērķi tika izvirzīta Romas katoļu un luterāņu institucionālās vienības atjaunošana, lai reformācijas 500. gadadienu 2017. gada 31. oktobrī luterāņi un katoļi varētu svinēt kopā – vienā baznīcā. Pāvesta izsludinātās dekādes devīze bija: „Vārds mūs izšķīra, vārds mūs atkal apvienos”. Šīs dekādes ietvaros notika arī vairāki neaflīšēti lokāli pasākumi, tostarp arī Latvijas (kas nereti tiek dēvēta par *ekumenisma laboratoriju*) Romas katoļu un luterāņu teoloģiskās sarunas par abu baznīcu pilnīgu

¹ „No konflikta uz kopību”, Latvijas Evaņģēliski luteriskā baznīca: Rīga 2017.

apvienošanas (2008./2009.), kurās unikāla izdevība piedalīties bija arī šo rindu autoram.

Visās šajās mūsdienu ekumeniskajās sarunās fokuss ir bijis tieši uz reformācijas laiku un it īpaši uz Tridentas koncila doktrinālajiem formulējumiem, kas iezīmēja Romas katoļu baznīcas mācības programatisko pretnostatīšanos luterāņu mācībai, kā arī uz Tridentas kanoniem, kuros luterāņu mācība tika pakļauta vairākiem desmitiem lāstu. Daudzus gadus ilgušajās apspriedēs galvenais mērķis bija apiet Tridentas koncila „neatceļamos” lāstus pret luterāņu mācību tādā veidā, lai tie vairs neattiektos uz tiem luterāņiem, kuri ir gatavi reinterpreterēt savas ticības apliecības jaunā veidā, savus doktrinālos formulējumus salāgojot ar Romas katoļu Tridentas formulējumiem. Galvenais šo mūsdienu ekumenisko teologu instruments ir bijusi jauna hermeneitika, kas reformācijas laiku un tās teologus reinterpreterē divos veidos. Pirmais veids pamatojas apgalvojumā, ka abu pušu (luteriskie un Romas katoļu) teologi nav pietiekami skaidri un pilnīgi formulējuši savus izteikumus un ka tāpēc šie formulējumi ir pēc iespējas jāizvērs un jāpapildina, lai tos varētu saskaņot. Otrais veids pamatojas apgalvojumā, ka reformācijas laika pretējo pušu teologi ir būtiski pārpratuši viens otra sacīto un tāpēc mūsdienu zinīgajiem teologiem šie pārpratumi ir jālabo, ka attiecīgie teoloģiskie formulējumi jākorrigē, reinterpreterējot senāko teologu (tajā skaitā M. Hemnica) uzrakstīto atbilstoši mūsdienu izpratnei un vienotības centieniem.

Tieši šī iemesla dēļ no visiem M. Hemnica darbiem kā pirmais un neatliekamais tika izvēlēts tieši „Tridentas koncila izvērtējums”, lai katrs godprātīgs teologs, baznīcas vadītājs un teoloģiski izglītots lajs varētu kritiski izvērtēt un saprast, kas ir aplams vai patiesi šajos mūsdienu ekumenisko teologu apgalvojumos, un tādējādi sagatavot augsnī tiešām kvalitatīvam un lietpratīgam dialogam ar Romas katoļiem Latvijā. Tāpat šī grāmata būs īpaši noderīga, lai katrs Kristus un apustuļu mācībai uzticīgs evaņģēliskais kristietis varētu stiprināties savā garīgajā identitātē un iegūt no šī precīzā, dziļā un meditatīvā Hemnica darba daudz garīgu svētību un paliekošu stiprinājumu savai ticības dzīvei, tādējādi kaut nedaudz sekmējot mūsu mīļās Latvijas Evaņģēliski luteriskās baznīcas uzticību Kristus un apustuļu mācībai šajos juceklīgajos laikos, kad nereti tiek apšaubīti un ietekmēti paši ticības pamati.

Soli Deo gloria!

Teoloģiskais redaktors Aleksandrs Bite

IEVADS

Mārtiņš Hemnics

Mārtiņš Hemnics, darba *Examen Decretorum Concilii Tridentini* autors, ir viens no nozīmīgākajiem teologiem paaudzē, kura nāca tieši pēc Mārtiņa Luteru.

Viņš dzimis 1522. gada 9. novembrī Treienbrītcenā (*Treuenbrietzen*), tikai aptuveni trīsdesmit divus kilometrus uz ziemeļaustrumiem no Vitenbergas. Jau būdams skolnieks, četrpadsmit gadu vecumā (1536. gadā) Mārtiņš Hemnics pusgadu pavadīja Vitenbergā. Vēlāk (1545. gadā) viņš kā jauns students uz kādu laiku ieradās Vitenbergā, lai studētu matemātiku. Te Hemnics vēl sastapa Luteru viņa pēdējā dzīves gadā, taču tolaik viņa sarunas raisījās galvenokārt ar Filipu Melanhtonu. 1547. gada maijā skolotājs Mārtiņš Hemnics devās uz Kēnigsbergu un tur vadīja skolu. No 1550. gada aprīļa līdz 1552. gada beigām viņš bija bibliotekārs hercoga pils bibliotēkā Kēnigsbergā. Tur viņš intensīvi studēja baznīctēvu darbus un arvien vairāk pievērsās teoloģijai. Sākot ar 1553. gada aprīli, Hemnics atkal ir uzturējies Vitenbergā un bijis Melanhtona galdabiedrs, klausītājs un līdzstrādnieks. 1554. gada jūnijā viņš pats jau noturēja labi apmeklētas lekcijas par Melanhtona *Loci*. Savu īsto dzīves uzdevumu Hemnics atrada kā superintendents Braunšveigā. Sākot ar 1554. gada 15. decembri, viņš strādāja šajā amatā: sākumā kā Joahima Merlina vietnieks, pēc tam no 1567. gada līdz 1584. gada 9. decembrim kā viņa pēctecis.

Tajā pašā laikā Mārtiņš Hemnics intensīvi darbojās luteriskās reformācijas teoloģiskajā izstrādē un nodrošināšanā, lielā mērā uzņemoties vadošo lomu šajā darbā. Teoloģiskajās cīņās, kuras bieži vien prasīja daudz pūļu, Hemnicam bija izšķiroši svarīga loma darbā pie vienprātības atziņas, kas visbeidzot vainagojās ar Konkordijas formulas izstrādāšanu 1577. gadā. Kopš 1555. gada Mārtiņš Hemnics bija precējies ar Annu Jēgeri. No desmit laulībā dzimušajiem bērniem

pieauguša cilvēka vecumu sasniedza seši. Mārtiņš Hemnics miris 1586. gada 8. aprīlī Braunšveigā.²

Tridentas koncils

Reformācija, kas izplatījies no Vitenbergas, ir un paliek nenovērtējami dārga Dieva dāvana. Dievs Savu svēto Evaņģēliju, kas tik ilgi bija bijis aptumšots, no jauna ir licis lukturī: tā ir vēsts par Dieva priekšā pazudušā grēcinieka glābšanu vienīgi no Dieva žēlastības, vienīgi Kristus dēļ un tā saņemama vienīgi ticībā. Ar Dieva vārda starpniecību dāvātajā ticībā saņemama attaisnošana un glābšana uz Kristus, Dieva Dēla, vietnieciskā samierināšanas upura, ko Viņš nesis pie krusta, pamata.

Šī bibliskā priecīgā Evaņģēlija vēsts uzreiz ar prieku tika uzņemta visur tur, kur Dieva Gars ar vārda pasludinājuma starpniecību dāvāja atbrīvotu ticību Jēzum. Reformācija izplatījās visā Eiropā. Vienlaikus šī vēsts jau no paša sākuma sastapās ar asu noliegumu un nesamierināmu naidīgumu – antikrista gara dēļ. Tas sagūsta cilvēkus un patur tos viltus mācību, viltus kristu un citu garu gūstā.

Deviņdesmit piecu tēžu publicēšana (31.10.1517.) uzrādīja pretrunu starp biblisko mācību un maldu mācību. Arī pats Mārtiņš Luters ar viņam dāvāto reformatorisko atziņu uzreiz tika iesaistīts garu cīņā un turpmāk arvien skaidrāk apzinājās šīs nepārvaramās pretrunas apmērus. Strīds par grēku atlaidām, Romas process pret Luteru (atsaukuma prasība, izdošanas prasība); Heidelbergas 1518. gada aprīlī; Augsburgas reihstāgs 1518. gada rudenī (Kajetāna nopratināšana); Altenburgas 1519. gada janvārī (Miltica nopratināšana); Leipcigas disputi 1519. gada jūlijā; 1520. gadā publicētie trīs fundamentālie Lutera raksti; izraidījuma draudu bulla 1520. gada jūnijā, kuru Luters 1520. gada 20. decembrī sadedzināja līdz ar pāvesta kanonisko likumu krājumu; izraidījuma bulla 1521. gada janvārī; Lutera reihstāga priekšā Vormsā 1521. gada 17. un 18. aprīlī; Vormsas edikts ar Lutera un visu viņa sekotāju pasludināšanu ārpus likuma reiha robežās 1521. gada 26. maijā; Lutera aizsardzība Vartburgā no 1521. gada 4. maija līdz 1522. gada 1. martam utt.

² Plašākam apskatam par Mārtiņa Hemnica dzīvi un darbību sal. Heinriha Šmita rakstu, kas atrodams 4. sējuma pielikumā. Vēl plašāks attēlojums (katrā ziņā, pārsvarā latīņu valodā): *Eduard Preuss (Hg.) (Berlin 1961): Martin Chemnitz, Examen Concilii Tridentini, Neudruck Wissenschaftliche Buchgesellschaft Darmstadt 1972, S. 925–958.*

Tātad jau kopš iesākuma – un garīgā izpratnē nemaz nebūtu varējis notikt citādi – plosījās nikna garīga cīņa, un šis pretstats izpaudās kā pāvesta baznīcas pretestība.

Un tomēr reformācija ātri izplatījās. Cilvēki no plašām reiha teritorijas daļām pieņēma evaņģēlisko ticību. Citi itin drīz kļuva tam atvērti, taču uzreiz sastapās ar ievērojamām šķēršļiem. Arī tādas zemes, par kurām domājam, ka tās vienmēr bijušas piederīgas Romas katoļu baznīcai, tolaik bija lielā mērā evaņģēliskas vai atradās ceļā uz evaņģēlisko ticību.³ Tomēr pretreformācijas kustība jau plosījās ar lielu spēku un viltību. Sākotnēji daži loloja cerību, ka arī pati pāvesta baznīca varētu nākt pie Evaņģēlija, tomēr šī cerība diemžēl nepiepildījās. Atkal un atkal tika mēģināts noskaidrot strīdīgos laicīgos un jo īpaši garīgos jautājumus, bet savulaik atliktais koncils faktiski notika tikai pēc Lutera nāves (18.02.1546.). Ar vairākkārtēju norises vietas maiņu un pārtraukumiem tas turpinājās no 15.03.1545. līdz 04.12.1563. un ir pazīstams kā Tridentas koncils (*Concilium Tridentinum*) – atbilstoši galvenajai sanāksmju norises vietai.

Gatavojoties šādam koncilam, uz kuru, kā sākumā bija cerēts, tiktu ielūgti arī evaņģēliskie, Luters bija uzrakstījis Šmalkaldes artikuslus (1537.). Tajos viņš izklāsta bibliski reformatorisko pozīciju nesaudzīgā kontrastā ar Romas pāvesta baznīcas nebiblisko mācību un praksi. Tomēr Tridentas koncils kopumā noraidīja reformāciju, pilnīgi nociecinoties un noslēdzoties attiecībā pret to. Romas pāvesta baznīca nu arī skaidri bija formulējusi un apstiprinājusi savu līdzšinējo faktisko mācību un praksi, tādējādi īstenojot šķelšanos.

Bija radusies situācija, kurā noteikti vajadzēja evaņģēlisko atbildi uz Tridentas koncila dokumentiem. Šo atbildi īpašā veidā sniedza Mārtiņš Hemnics savā apjomīgajā, četrdaļīgajā darbā *Examen Decretorum Concilii Tridentini* ("Tridentas koncila dekrētu izvērtējums"). Tajā viņš vienu pēc otra izklāsta evaņģēliskās mācības punktus, vienlaikus novelkot robežas attiecībā pret koncila dokumentos izskanējušajiem izteikumiem.

³ Sal., piemēram: *Evangelisches Österreich. Ein Gedenkstättenführer*, hg. von Bischof Oskar Sakrausky, Evangelischer Presseverband in Österreich, 1981, 404 S.

Examen Decretorum Concilii Tridentini

Sava Tridentas koncila lēmumu izvērtējuma (*Examen*) pirmajā daļā Mārtiņš Hemnics aplūko mācības punktus (*Loci*):

- I Par Svētajiem Rakstiem
- II Par tradīcijām
- III Par iedzimto grēku
- IV Par iedzimtā grēka atlikumu
- V Par jaunavas Marijas bezgrēcīgo ieņemšanu
- VI Par neticīgo labajiem darbiem
- VII Par brīvo gribu
- VIII Par attaisnošanu
- IX Par ticību
- X Par labajiem darbiem

Otrajā daļā Hemnics iztīrā pāvesta baznīcas septiņus sakramentus – mācības punktus (*Loci*):

- I Par sakramentiem
- II Par Kristību
- III Par konfirmāciju
- IV Par Vakarēdienu
- V Par abiem veidiem Tā Kunga mielastā
- VI Par mesu
- VIII Par grēknožēlu
- IX Par grēksūdzi
- X Par absolūciju
- XI Par gandarīšanu
- XII Par pēdējo svaidīšanu
- XIII Par iesvētīšanu
- XIV Par laulības kārtu

Trešajā daļā Mārtiņš Hemnics aplūko mācības punktus (*Loci*):

- I Par šķīstību, celibātu, jaunavību
- II Par priesteru celibātu
- III Par šķīstītavu
- IV Par svēto piesaukšanu

Visbeidzot, ceturtajā daļā viņš aplūko mācības punktus (*Loci*):

I Par svēto relikvijām

II Par attēliem

III Par grēku atlaidām

IV Par gavēšanu

V Par svētkiem

Mārtiņa Hemnica izklāstu lasīšana un tuvāka izpēte līdz pat šai dienai un it īpaši šodien nes ārkārtīgi lielus ieguvumus ticības jautājumu noskaidrošanai un pārliecības iegūšanai.⁴

Mārtiņš Hemnics savos izklāstos nepārprotami skaidri balstās vienīgi Svēto Rakstu Dieva vārdos. Neskaitāmās viņa norādītās un izmantotās atsauces uz Rakstiem tiešām atklāj to, ko Mārtiņš Hemnics turpinājumā secina un izklāsta, atbilstoši mācībai. Tā ir atšķirība no pāvesta baznīcas tekstos lietotā Rakstu citēšanas veida, kur Bībeles citātu lietojums bieži vien izskatās kā brīvi pievienots papildinājums.

Izmantojot savas dziļās zināšanas par teologiem ilgā baznīcas vēstures gaitā, sākot no senās baznīcas (grieķu un latīņu baznīcējiem), ietverot viduslaiku rakstu autorus, un līdz pat Hemnica laikabiedriem (sholastiķiem u. c.), līdz ar koncilu tekstiem, pāvesta dekrētiem u. c., Mārtiņš Hemnics savos izteikumos intensīvi sniedz atsauces uz visiem šiem tekstiem un norāda, kur un kādā veidā tie nekādā ziņā nesaskan ar pāvesta baznīcas nostāju, bet drīzāk gan – ar reformatorisko pozīciju, palīdzot to nostiprināt.

Izvērtējuma priekšvēsture

Ķelnes Universitātes Teoloģijas fakultātē pie varas nākušie jezuīti 1560. gadā, izmantojot par iemeslu Diseldorfas ģimnāzijas (firsta zemes skolas) direktora Johannesa Monheima (1509.–1564.) sastādīto protestantisko katehismu (latīņu val.)⁵, publicēja kritisku rakstu *Censura et docta explicatio errorum Catechismi Ioannis Monheimi, Grammatici Dusseldorpensis, in qua tum S. Scripturae atque vetustissimorum Patrum testimoniis tum evidentissimis rationibus veritas Catholicae religionis defenditur per deputatos a Sacra Theologica*

⁴ Ikviens no šajā sarakstā nosauktajiem kontroversajiem (strīdīgajiem) punktiem atkal ir atrodams arī mūsdienu pāvesta baznīcas dzīves realitātē. Skat. par šo tēmu piezīmes 2. un 3. daļas sākumā, tāpat arī pielikumus 4. daļas beigās.

⁵ *Catechismus in quo Christianae religionis elementa sincere simpliciterque explicantur, Auctore Ioann. Monhemio, Dusseldorpium 1560, [212 lappuses] [VD16 M 6151].*

*facultate Universitatis Coloniensis, Coloniae 1560 [356 S.] [VD16 K 1816]*⁶, tajā slavējot katoliskās baznīcas godību un pārdroši aizstāvēt protestantu skatījumā piedauzīgas mācības.

No pirmā acu uzmetiena tas šķita satraucošs raksts, ko jezuīti publicēja Vācijā, vērsdamies pret protestantismu, un Hemnics bija pirmais protestantiskais teologs, kurš, izmantojot tādu iespēju, vērsa uzmanību uz draudiem no jezuītu ordeņa puses. Viņš atbildēja uz šo jezuītu uzbrukumu ar rakstu: *Theologiae Jesuitarum praecipua capta, ex quadam ipsorum censura, quae Coloniae Anno 60 edita est, Annotata per Martinum Kemnium. Lipsiae 1562 [162 S.] [VD16 C 2217]*. Šī grāmata uzreiz iznāca arī vācu valodā Johanna Cangersa Oenipontanusa [Oenipontanum=Insbruck] tulkojumā (Johanness Cangers kopš 1545. gada strādāja Braunšveigā par skolotāju, kantoru, arī rektoru, kopš 1553. gada par sludinātāju Braunšveigas svētā Pētera baznīcā, vēlāk (no 1571. gada) svētā Mārtiņa baznīcā, no 1577. gada – par pilsētas superintendenta Mārtiņa Hemnica vietnieku):

*Vom neuen Orden der Jesuwider, was ihr Glauben sei, und wie sie wider Jesum und wider sein heiliges Euangelion streitten, der Meinung, dass die Deutschen um ihre Seligkeit bringen und wiederum unter des Bapsts Joch ziehen wollten, zuvor in Latein durch Martinum Kemnitz gestellt, jetzt aber dem Deutschen Leser zur Warnung ins Deutsch gebracht. Durch Johann Zanger Oenipontanum, Leipzig 1562. [430 S.] [VD16 C 2219].*⁷

Uz šo rakstu, savukārt, notiekošā Tridentas koncila laikā atbildēja spānis *Didacus Payva d'Andrada* jeb **Andrada** *Coimbricensis* (jezuīts, Tridentas koncila dalībnieks) ar rakstu:

Orthodoxarum explicationum Libri decem, in quibus omnia fere de religione capta, quae in his temporibus ab haeticis in controversiam vocantur, aperte et dilucide explicantur. Praesertim contra Martini Kemnicii petulantem audaciam, qui Coloniensem Censuram, quam a viris Societatis Iesu compositum esse ait una cum

⁶ „VD 16...” norāda internetā pieejamo digitālo 16. gadsimta drukātā teksta lappusi, tātad arī Mātiņa Hemnica un Georga Nigrina darbu oriģināldrukas materiālus pilnā apjomā.

⁷ Johans Cangers vecākais (1517.–1587.), kas arī citos gadījumos darbojies kā tulkotājs, ir autors gadu vēlāk publicētajai grāmatai: *Der Jesuwidder Procurator Johann Alber zu Ingolstad. Was derselbige guts herfürbringe von der neuen Jesuwiddrischen sect. Antwort weiss gestellet auf desselbigen Procurators Buch, Leipzig 1563 [120 S.] [VD16 Z 108]* Cangers turpmāk ir uzrakstījis vēl daudzus citus rakstus.

ejusdem Santiss. Societatis vitae ratione, temere calumniandam suscepit.

Autore Iacobo Payva Andradio Lusitano, Doctore Theologo, Coloniae 1564 [889 S.] [VD16 P 88].⁸

To viņš darīja ne tikai pats pēc savas ierosmes. No koncila dalībnieku vidus **Andrada** bija saņēmis aicinājumu šādu rakstu uzrakstīt.

Mārtiņš Hemnics atzina, ka **Andrada** ar šo rakstu sīkāk paskaidrojis ne tikai jezuītu teoloģiju, bet vispirms – koncila dekrētus. **Andradas** raksts atklāja lielu daļu no Tridentas sarunu aizkulisēm un izteikumu īsto nodomu, kas saskatāms nedaudz vēlāk publicētajos koncila tekstos.⁹ Tas bija iemesls, kas pamudināja Mārtiņu Hemnicu ķerties pie rakstiska koncila tekstu izvērtējuma (*Examen*) un ieņemt nostāju, izejot no bibliski reformatoriskā skatījuma.¹⁰

⁸ Aptuveni tas nozīmē: pareizas mācības skaidrojumi desmit grāmatās, kurās izskaidroti gandrīz visi reliģijas punkti, kurus šajos laikos ķeceri ir apstrīdējuši, atklātā un skaidrā izklāstā – īpaši pret Mārtiņa Hemnica vieglprātīgo pārdrošību, kas ir uzdrīkstējies neapdomīgi pelt Ķelnes cenzūru, kura, kā viņš saka, veidota no Jēzus biedrības vīriem, līdz ar šīs vissvētākās biedrības dzīvesveidu.

Par vēsturisko fonu: *Philipp Jacob Widmanstetter, De Societatis Iesu initii, progressu, rebusque gestis nonnullis ad Ioannem Albertum Widmannstadium fratris filium epistola, Ingolstadt 1556 [16 S.] [VD16 W 2491/2492];* vācu valodā: *ders., Vom Anfang und Ursprung der heiligen Gesellschaft Jesu. Gründtlicher wahrhafter Bericht inn Lateinischer Sprach durch eine fürtreffliche glaubwürdige Person gestellet. Verteutscht durch M. Stephanum Agricolam, Dillingen, 1560 [28 S.] [VD W 2493].*

⁹ *Canones et Decreta Oecumenici Concilii Tridentini... Adjectus est Index Librorum prohibitorum, Dillingen 1564 [614 S.] [VD16 K 2036/ VD K 178];* arī: *Universum Sacrosanctum Concilium Tridentinum. Oecumenicum ac generale, tum congregatum... Nunc recens, quam emendatissimae in lucem prodit, Köln 1564 [622 S.] [VD16 K 2037].*

Pirmie vācu valodā drukātie Tridentas koncila teksti: *Alle Handlung und Session des Allgemeinen und Christlichen Concilii zu Trent, unter Papst Paulo dem dritten angefangen und nach absterben Julij des dritten unter Pio dem vierten im Jar M. D. LXIII gottseliglich beschlossen. Verteutscht und gedrückt mit Keys. privilegio im Jar M. D. LXIII [1564] zu Cöllen bey Jasper Gemep [208 S.] [VD16 K 2064].*

Arī: *Auss dem hochheiligen allgemein General Concilio, so dass verschinen 1563. Jahr zu Trendt volendet und beschlossen. Die jenigen Decreta und Canones abgesondert und verteutschet, welche unsere Christliche Catholische Religion und Glaubens sachen fürnehmlich betreffen und dem gemeinen Christenmenschen zu wissen am meisten vonnöten sein, Köln 1565 [304 S.] [VD16 K 2043].*

Arī: *Des jüngst gehaltenen, hochheiligen allgemeinen generals Concilii zu Triendt fürnehmste und besonders verteutschte decreta und satzungen, welche Christliche Catholische Religion und Glaubens Sachen betreffen und allen frommen Christen zu wissen vonnöten sein, Köln 1570 [383 S.] [VD16 K 2046/VD16 R 18].*

¹⁰ *Andrada 1578. gadā (posthum) atbildēja uz Hemnica Examen: Defensio Tridentinae Fidei Catholicae. Et integerrimae quinque libris comprehensa. Adversus Haereticorum*

Hemnics sava *Examen Concilii Tridentini* četras daļasveltija atsevišķiem augstiem evaņģēliskiem Vācijas zemju valdniekiem:

1. daļu – Albertam Frīdriham, Alberta vecākā, Brandenburgas markgrāfa, Prūsijas hercoga etc. dēlam.
2. daļu – Johanam, Brandenburgas markgrāfam etc..
3. daļu – Johanam Georgam, Brandenburgas markgrāfam, svētās Romas valsts galvenajam kambarkungam un kūrfirstam etc.
4. daļu – Jūlijam, Braunšveigas un Lineburgas hercogam, Heinriha Jūlija jaunākā dēlam.¹¹

Drukātie *Examen* izdevumi

Pirmā daļa tika nodrukāta 1565. gadā, otrā – 1566. gadā, trešā – 1573. gada janvārī, bet ceturrtā – 1573. gada augustā.

Sekoja nākamie izdevumi (latīņu valodā): 2. izdevums 1574. gadā; 3. izdevums 1578. gadā (pēdējais paša Mārtiņa Hemnica vadībā sagatavotais); 4. izdevums 1585. gadā. Nākamie, rediģētie izdevumi vēl 16. gadsimta nogalē: četri Frankfurtē (1588., 1590., 1596., 1599.), tāpat arī viens Vitenbergā 1598. gadā. 17. gadsimtā tika publicēti astoņi izdevumi Frankfurtē (1605., 1606., 1609., divi 1615., 1619., 1642., 1690.), pieci izdevumi Ženēvā (1614., 1634., 1641., 1667., 1668.).

1707. gadā klajā nāca vēl viens izdevums Frankfurtē [VDI8101316655]. Šis izdevums kā papildinājumu ietver Mārtiņa Hemnica latīņu valodā tulkotos grieķu citātus – apakšpiezīmēs tie sniegti pilnā grieķu teksta apjomā. Šis izdevums pielikumā satur arī visu izvērtējumā citēto Rakstu vietu sarakstu.

Jau 1576. gada vasarā, tikai trīs gadus pēc latīņu teksta pilnīgas pabeigšanas, Gīsenes mācītājs Georgs Nigrins (1530.–1602.) pabeidza izvērtējuma tulkojumu vācu valodā. Sekoja šī vācu izdevuma drukāšana:

Examen, das ist Erörterung des Tridentischen Concilij. Durch den Ehrwürdigen Herrn D. Martinum Chemnicium/ im Latein beschrieben/ und in vier Teil¹² verfasst/ darinn eine starcke

detestabiles calumnias et praesertim Martini Kemnitii Germani, autore... Dieguo Payva D'Andrada Lusitano insigni S. Theologiae Doctore, nunc primum in Germania multo quam antea emendatius impressa... Ingolstadt 1578, [1095 S.] [VDI6 P 85].

¹¹ Par šīm un citām (vairāk nekā 700) personām skat. personu rādītāju pielikumā 4. sējumam.

¹² 1. daļa 379 lpp.; 2. daļa 467 lpp.; 3. daļa 383 lpp.; 4. daļa 298 lpp.

vollkommene Widerlegung der fürnehmen Häuptpuncten der ganzen Papstischen Lehre/ beyde aus dem Grundt der H. Schrift/ und aus dem Consens und Einhelligkeit der rechtlehrenden Väter/ zusammen getragen/ und in ein Buch verfasst ist. Sehr nützlich und nothwendiglich zum Erkenntnuss der Christlichen Wahrheit/ und auch der Antichristlichen Fälscherey. Aus dem Latein aufstreuwlichste verteutschet/ durch Georgium Nigrinum, Pfarrherrn zu Giessen. Frankfurt am Main, 1576 [kopā 1528 lpp.] [VD16 C 2175].¹³

Līdz pat šai dienai, tātad gandrīz četrsimt piecdesmit gadus, šis ir bijis vienīgais izdevums vācu valodā. Šai *Examen* teksta vācu redakcijai nav bijis otrā vai atkārtota izdevuma.¹⁴

Augstākajā mērā aktuāls modinātājsauciens evanģēliskajai kristietībai šodien

Diskusijā ar Romas katoļu pāvesta baznīcu garīgi un teoloģiski bijusi un ir runa par pašām nozīmīgākajām lietām laikā un mūžībā, proti, par mūžīgās dzīvības iemantošanu vai zaudēšanu.

Tādēļ šī darba saturs savu nozīmi pilnā mērā ir saglabājis arī šodien. Tā nebūt nav mazinājusies. Uzlūkojot šo Mārtiņa Hemnica darbu, mūsdienu teoloģija un baznīca var tikai ar apkaunojuma sajūtu konstatēt, kāds būtu tās īstais teoloģiskais un garīgais uzdevums un kas tai šodien – salīdzinājumā ar reformācijas laiku – vairs nepiemīt, ko tā ir paspēlējusi, noliegusi un pazaudējusi. Tā var konstatēt, cik biedējoši tālu mūsdienu teoloģiskie teksti, sprediķi, dievkalpojumi,

¹³ Arī Nigrins veltīja sava tulkojuma četras daļas atsevišķiem augstiem kungiem, evanģēliskajiem Vācijas zemju valdniekiem:

¹ daļu – Jūlijam, Braunšveigas un Lineburgas hercogam (1568.–1589) etc.;

² daļu – Vilhelmam, Hesenes landgrāfam etc.;

³ daļu – Ludvigam, Hesenes landgrāfam etc.;

⁴ daļu – Albrehtam un Filipam (brāļiem), Nasavas, Sārbrienes grāfiem etc.

¹⁴ Vēl viens vācu izdevums, taču ar ļoti īsiem izvilkumiem (daļēji ar burtiskiem citātiem, daļēji parafrāzēs) nāca klajā 1884. gadā: *Examen Concilii Tridentini, das ist Beleuchtung und Widerlegung der Beschlüsse des Tridentinischen Konzils, von Martin Chemnitz. Deutsch bearbeitet von Rudolf Bendixen (1850–1905), Diakonus in Colditz, in Verbindung mit D. Christoph Ernst Luthardt (1823–1902), Leipzig, Dörfling und Franke, 1884, 487 S.* Pa daļām *Examen Decretorum Concilii Tridentini* ir tulkots arī angļu valodā, proti, 1582. gadā Roberts Vauks tulkojis *Examen* 1. daļas izklāstus par dekrētu, kas attiecas uz tradīcijām [*Imprinted at London: By Thomas Purfoot and William Pounsonbie, 1582*]. Jaunākajā laikā: *Fred Kramer, Examination of the Council of Trent, parts 1–4, Concordia Publishing House, St. Louis, Missouri, 1986, arī 2007.*

programmas un draudžu aktivitātes ir no tā, ko Dievs mums dāvājis reformācijā! Dieva un Viņa vārda vietā ir nostāties cilvēks un viņa vārdi. Arī tur, kur Bībele vispār vēl ir sastopama (un pat tad tikai selektīvi), tā tiek lasīta nevis atbilstoši pašu Bībeles izteikumu īstajam saturam, bet gan – uzspiežot tai cilvēku vēlmes un laikmeta gara izlolotās ideoloģijas.¹⁵

Izšķiroši svarīga problēma šodien ir evaņģēliskās baznīcas garīgā atteikšanās no sevis pašas, galvenokārt, pēdējo sešdesmit gadu laikā pamanāmā novēršanās no bibliski reformatoriskā Evaņģēlija. Evaņģēliskā baznīca ir kļuvusi vainīga, atstādama novārtā uzdevumu, kuru Dievs tai bija devis, proti, uzdevumu sludināt pestīšanu vienīgi Jēzū Kristū. Tagadnes teologi pat nesaprot, par ko tad īsti ir runa un ko viņi ir zaudējuši. Viņi neapjauš, cik nožēlojami un nabadzīgi ir kļuvuši, salīdzinot ar reformācijas laika teologiem.

Mans skolotājs, profesors Reinhardss Slenska (*Slenczka*) (16.02.1931.–04.11.2022.)¹⁶, dogmatiķis Bernē, Heidelbergā un Erlangenē, savas darbības laikā ir uzrakstījis ļoti skaidrus un palīdzīgus darbus, analizējot mūsdienu evaņģēliskās teoloģijas un baznīcas garīgi teoloģisko stāvokli un it īpaši – pretstā tam visam – raksturojot Dieva vārda norādīto ceļu.¹⁷

Kas ir pazaudējis Bībeles Evaņģēliju, aizstājot to ar ideoloģijām un sekošanu cilvēcīgiem mērķiem, tas arī vairs nevar atpazīt Romas pāvesta baznīcas maldu ceļus un maldu mācības, nemaz jau nerunājot par to, ka varētu atturēt un brīdināt citus no tādiem maldiem.

¹⁵ Sal. par šo tēmu manu disertāciju: *Schriftverständnis und Schriftgebrauch als Problem der neuen ökumenischen Missionstheologie, veröffentlicht als: Martin Hamel, Bibel – Mission – Ökumenie, Brunnen-Verlag Giessen 1993.*

¹⁶ Mācītājs, divkārtējais doktors Reinhardss Slenska bija arī Latvijas Evaņģēliski luteriskās baznīcas mācību iestādes Rīgā Luterā Akadēmijas izveidotājs, rektors (1997.–2005.), pasniedzējs, dogmatiķis, pastorālteoloģiskās izglītības vadītājs (Red. piezīme).

¹⁷ Reinhard Slenczka, *Neues und Altes, Ausgewählte Aufsätze, Vorträge und Gutachten, 4 Bände, Freimund-Verlag, Neuendettelsau; Band 1 (2000): Aufsätze zu dogmatischen Themen, Band 2 (2000): Vorträge für Pfarrer und Gemeinden, Band 3 (2000): Dogmatische Gutachten und aktuelle Stellungnahmen, Band 4 (2016): Reformation gegen Deformation in der Kirche. Ders.: Ziel und Ende. Einweisung in die christliche Endzeiterwartung; „Der Herr ist nahe, Freimund-Verlag, Neuendettelsau 2008. Ders.: Bleiben in der Wahrheit. Einweisung und Anleitung zum Leben aus dem Glauben an Jesus Christus, Freimund-Verlag, Neuendettelsau, 2015. Ders.: Kirchliche Entscheidung in theologischer Verantwortung. Grundlagen, Kriterien, Grenzen, Vandenhoeck und Ruprecht, Göttingen, 1991. Ders.: Reformation gegen Deformation in der Kirche – Aufklärung und Ermahnung aus Luthers Lehre zum Reformationsjubiläum 2017, Arbeitsgemeinschaft: Bekennende Gemeinde, 2017, 43 S.*

Šajā kopsakarībā līdzās teoloģiskiem, ar mācību saistītiem faktiem ir gluži skaidri arī baznīcas vēstures fakti. Pretkristīgā gara vara, kas darbojas pāvestībā, ir kļuvusi tik nepārprotami skaidri redzama, ka to vienkārši nav iespējams nepamanīt. To parāda straujais noliegums un naidīgums pret reformāciju, kas no jauna cēla lukturī Bībeles Evaņģēlija gaismu; pāvesta baznīcas īstenotā rupjā un nesaudzīgā evaņģēliskā pasludinājuma, tā sludinātāju un klausītāju vajāšana; jau no paša sākuma ar vardarbību un viltību īstenotā pretreformācijas darbība.¹⁸ Zemes un teritorijas, kurās vairākums bija atvērts un pievērsies reformācijai (garīdznieku, vienkāršās tautas, dižciltīgo, izglītoto, arī pilsētu maģistrāta vidū u. c.), atkal tika pakļautas kalpībai, nonākot un tiekot paturētas pāvesta baznīcas varā (piemēri: Habsburgi ar Spāniju, Portugāli, Austriju, Ungāriju, Bohēmiju, Morāviju, Silēziju; Nīderlande, Polija, Itālija, Francija u. c.)¹⁹. Te savu visai svarīgo un tumšo lomu jau kopš pirmsākumiem spēlēja vispirms Parīzē 1534. gadā dibinātais un 1540. gadā pāvesta apstiprinātais Jezuītu ordenis.²⁰ Liela vara un daudz viltus.

Taču, ja cilvēki šodien ir garīgi akli, turklāt arī nezinoši un maldināti, ja gandrīz neviens viņiem vairs nesludina bibliski reformatorisko Evaņģēliju nesagrozītā veidā, kā tad lai viņi spētu to visu pārredzēt?

¹⁸ Par šo tēmu ļoti vērtīga lasāmviela: *Bernhard Rogge (Hofprediger a. D.), Das Evangelium in der Verfolgung. Bilder aus den Zeiten der Gegenreformation, Köln, 1910, 373 S.*

¹⁹ Šeit tikai īsi atgādināsim par Evaņģēliju paturējušo draudžu ilgajām, smagajām cīņām, ciešanām un nelaīmēm Habsburgu valdījumos. Tās ir turpinājušās pat cauri gadsimtiem: inkvizīcija Spānijā un Portugālē; pretreformācija Austrijā; zalcburgieši, cillertālieši un citi evaņģēliskie augš un lejas Austrijā, Šteiermarka, Kerntena, Tirole u. c.; Ungārija Rūdolfa II valdīšanas laikā; Bohēmija un Morāvija („Bohēmijas brāļi”); evaņģēliskie slovāki; pretreformācija Silēzijā, kas lielā mērā bija evaņģēliska; spāņu Nīderlandē reformatoriskās kustības vajāšana sākās uzreiz pēc Vormsas edikta pieņemšanas 1521. gadā, pirmā uguns nāve Briselē 01.07.1523.; astoņdesmit gadus ilgā Nīderlandes brīvības cīņa (1566.–1648.). Ārpus Habsburgu valdījumu robežām: pretreformācija Polijā (dižciltīgie, gluži kā arī Vācijā); inkvizīcija Itālijā, valdensieši, Veltlins, Pušlavs u. c.; Francija ar hugenotu ilgo ciešanu ceļu (*Joseph Chambon, Der französische Protestantismus. Sein Weg bis zur französischen Revolution I. Aufl., München 1937*). Visbeidzot, Vācijā visu garīdznieku un firstu valdījumos: Ķelnes un Maincas bīskapijās, Vircburgā, Paderbornā, Minsterē, Hildesheimā; Bavārijas hercogistē; Eihsfeldā u. c.

²⁰ Kopš 2013. gada marta valdīja Jorgs Mario Bergoglio jeb „Francisks” – pāvests, kurš ir jezuīts.

Joprojām pastāvošā nesavienojamība ar biblisko Evaņģēliju

Mūsdienās evaņģēlisko vidū ir visai izplatīts uzskats, ka šodien ar Romu valda gandrīz pilnīga vienprātība, un daudzi nesaprot, kādas tagad vēl vispār būtu problēmas. Taču šāds redzējums ir iespējams vienīgi tāpēc, ka bibliskā ticība un reformatoriskā apliecība ir pazaudētas, ka cilvēki ir kļuvuši garīgi akli, nespējīgi lietīšķi un pareizi spriest, uzlūkojot visu Svēto Rakstu gaismā. Evaņģēliskie ir atvērti ekumenismam un nesaskata pretkristīgo garu, ar Bībeli pretrunā esošo mācību un praksi, kāda tā ir Romas baznīcā.

Analītisku darbu un brīdinājumu no iešanas kopā pa vienu ceļu ar pāvesta baznīcu gan pēdējo piecdesmit gadu laikā nav trūcis. Piemēram, 20. gadsimta septiņdesmito gadu vidū (06.07.1974.) prof. mag. Helmut Frejs (1901.–1982.), viens no 1965. gadā uzsāktās atmodas kustības „Nekāds cits Evaņģēlijs” iniciatoriem, noturēja divus priekšlasījumus, kuros viņš iestājās pret evaņģēlisko baznīcu arvien pieaugošo neapdomību attiecībā ar Romas baznīcu.²¹ Šie priekšlasījumi no jauna un abi kopā publicēti 1997. gadā ar nosaukumu „Vienīgi Jēzus vai Jēzus un...” apliecības kustības izdevumā *TELOS-Taschenbuch Nr. 77* 752.²² Es, būdams šīs kustības protokolists (1997.–2000.), tolaik uzrakstīju (vēlāk priekšsēdētāja parakstītos) priekšvārdus (5.–13. lpp. un 169.–171. lpp.), tāpat arī pielikumu „Avotu norādes par Romas katoļu mācību (172.–192. lpp.) Pievēršanās tēmai bija iesākums manu publikāciju rindai par Romas baznīcas mācību un praksi bibliski reformatoriskā skatījumā. Šie raksti (skat. sarakstu pielikumā 4. sējumam) tika izdoti kā darba grupas „apliecinošā draudze” raksti, kuras valdē strādāju jau gandrīz četrdesmit gadus.

Romas katoļu pāvesta baznīcas mācība un prakse laika posmā no Tridentas koncila līdz mūsdienām nav mainījusies un turpina pastāvēt, kāda tā bijusi jau tolaik. Vēl vairāk – kopš tā laika ir nākušas klāt jaunas ar Bībeli pretrunā esošas lietas: pāvesta amata apustuliskā primāta dogmatizācija – Romas bīskapa augstākās jurisdikcijas pilnvara

²¹ Hellmuth Frey, *Jesus allein oder Jesus und... – Die Annäherung der Konfessionen nach dem Zweiten Vatikanischen Konzil*, Bad Liebenzell 1974. Sal. arī šī paša autora rakstu, kas tapis jau iepriekš: *Zusammenschluss der Kirchen? Ein Wort an evangelische Christen in Landeskirchen und Freikirchen, die sich für die Kirche Christi verantwortlich wissen*, Bad Liebenzell 1972.

²² Hellmuth Frey, *Jesus allein oder Jesus und...: Zusammenschluss der Kirchen? Lehr: VLM*, 1997.

pār visu baznīcu un nemaldīgais mācīšanas amats (18.07.1870.); Marijas dogmas: jaunavas Marijas bezvainīgās ieņemšanas dogma (*immaculata conceptio*; 08.12.1854.); Marijas uzņemšanas debesīs ar miesu un dvēseli dogma (01.11.1950). Tālāk sekojošais 2. Vatikāna koncils (1962.–1965.), kā tas, uzmanīgi aplūkojot, kļūst redzams, neieviesa nekādas būtiskas izmaiņas. Turklāt notiek arvien pieaugoša garīga sadarbība ar nekristīgām reliģijām („Miera lūgšana” Asīzē 27.10.1986. un kopš tā laika – daudzas spirituālas starpreliģiskas sakarsmes, kontaktu un sadarbības formas).

Šī ievada ietvaros nepietiktu vietas plašam izklāstam par mūsdienu pāvesta baznīcas mācības un prakses nesavienojamību ar nesagroztu bibliski reformatorisko Evaņģēliju. Tādēļ šeit varam tikai norādīt uz 4. sējuma pielikumā nodrukāto izvilkumu no mana raksta, tāpat arī uz agrāk publicēto rakstu *Fortbestehende Grundzüge papstkirchlicher Lehre und Praxis*, kur nosaukti svarīgākie punkti. Tas ir darīts, izmantojot (tāpat arī nākamajos 4. sējuma pielikumā nosauktajos rakstos) sekojošus Romas katoļu avotus:

DH = Denziger-Hünemann, Kompendium der Glaubensbekenntnisse und kirchlichen Lehrentscheidungen, Lateinisch – Deutsch, Herder, 40. Aufl. 2005;

CIC = Codex Iuris Canonici/ Kodex des kanonischen Rechts, Lateinisch – Deutsch, Kevelaer, 4. Aufl. 1994;

Kat. = Katechismus der Katholischen Kirche, Leipzig u. a. 1993.
Pāvests Jānis Pāvils II 1992. gadā to ir aprobējis un publicējis ar „sava apustuliskā mācītāja amata pilnvaru”. Pāvests to atzīst „kā drošu normu ticības mācībai”, „kā drošu un autentisku citējamu tekstu katoliskās mācības izklāstīšanai”;

O. R. = Vatikāna avīze L'Osservatore Romano, nedēļas izdevums vācu valodā, no 1999. gada līdz šai dienai.

Šajos oficiālajos, autentiskajos pāvesta baznīcas tekstos arī šodien it visur sastopamies ar tādiem pašiem, jau Mārtiņa Hemnica no Bībeles skatupunkta aplūkotajiem *gravamina* jeb iemesliem apsūdzībai, par tām pašām Bībeles vārdam pretējām mācībām un praksēm Romas baznīcā.

Kā pašus galvenos *gravamina* pret oficiāli spēkā esošo Romas mācību līdz ar Helmutu Freju (vienīgi Jēzus, *a. a. O. (1997), S. 8*) joprojām varam nosaukt sekojošos:

Pāvests un pāvesta dogma

Pāvestības institūcija kā „Pētera pēctece”, pāvesta primāts un viņa kā „Kristus vietnieka” uz zemes, kā ar pilnīgu, augstāko un universālo varu apveltītas visas baznīcas galvas, kā „universāla (visas cilvēces) tēva” nekļūdīgums, viņa godības pilnā, Dieva nākšanai līdzīgā uzstāšanās un viņa akceptētā (kā šādas figūras – tēva un Kristus vietnieka) godināšana no tautas masu puses.

Tradīcija un mācīšanas/mācītāja amats

Attiecības starp svētajām tradīcijām, Svētajiem Rakstiem un baznīcas svēto mācītāja amatu (bīskapi kā apustuļu sekotāji sadraudzībā ar Pētera sekotāju, Romas bīskapu kā galvu).

Romas mācītāja amata pretenzija uz vienīgo kompetenci Rakstu skaidrošanā un mācības jautājumos.

Mācība par tradīcijām kā otro atklāsmes avotu.

Apgalvojums par baznīcas mācītāja amata nekļūdīgumu un šī amata pretenzija uz gribas un prāta reliģisku paklausību, balstoties pāvesta autoritātē.

Marijas dogma un Marijas kulta

Marijas bezvainīgā ieņemšana, viņas brīvība no iedzimtā grēka un vispārējais bezgrēcīgums.

Viņas miesīgā debesbraukšana un viņas paaugstināšana par debesu ķēniņieni, viņas līdzdarbība pestīšanā.

Viņas aizlūdzošā pestīšanas pievēršana (piešķiršana) no debesīm.

Viņas kā starpnieces un aizstāves, palīdzes un atbalstītājas piesaukšana un godināšana.

Pestīšanas saņemšana

Pāvesta baznīca kā vienīgā patiesā baznīca.

Cilvēka līdzdarbība pestīšanā.

Nopelni, likumiskums, sevis atpestīšana ticības un labo darbu kopdarbībā.

Priesteri, svētie un Marija kā starpnieki.

Helmuta Freja kopsavilkumu par desmit gadu laikā pēc 2. Vatikāna koncila izteiktajiem un diemžēl joprojām nemainīgā veidā spēkā esošajiem izteikumiem (*a. a. O., S. 159.–164.*) skat. pielikumā 4. daļai.

Lai uzskatāmi parādītu Mārtaņa Hemnica darba aktualitāti 21. gadsimta sākumā, 4. sējuma pielikumā esmu pievienojis īsu pretrunīgo punktu pārskatu, tāpat arī pretstatījumu tabulas formā. Izdarot secinājumus par šiem faktiem, jāsaņem sekojošais. –

Par vienprātību attaisnošanas jautājumos starp evaņģēliskajiem un Romu, ņemot vērā Romas faktisko praksi un mācību, nevar būt ne runas. 1999. gadā reformācijas dienā Augsburgā parakstītais pāvesta baznīcas un luterisko teologu „kopīgais paziņojums attaisnošanas mācībā” (kopīga oficiāla konstatācija attiecībā uz vienprātību) ir maldinošs formulu kompromiss, kas, jau rūpīgāk aplūkojot, neatbilst ne bibliski reformatorkajai apliecībai, ne Romas praksēm un dogmām. Nesaprātīgo vienotības gaidu apmulsināti, daudzi cilvēki diemžēl neapzinās šo un citas pievilšanas. (Taču vairāk nekā divsimt piecdesmit evaņģēlisko augstskolu pasniedzēju no vācu valodā runājošām fakultātēm savulaik ir skaidri pauduši savu nostāju attiecībā pret šī paziņojuma saturu un dedzīgi brīdinājuši no tāda paziņojuma parakstīšanas *epd – Dokumentation Nr. 45/1999*).

Ievērojot visu sacīto un vēl daudzas citas lietas, mums, evaņģēliskajiem, steidzami no jauna nopietni jādomā vispirms par Dieva dāvāto „baznīcas dārgumu”, proti, par biblisko Evaņģēliju – vienīgi no Dieva žēlastības, vienīgi Viņa krustā sistā un augšāmcelušā Dēla Jēzus Kristus dēļ un vienīgi ar ticību Viņam –, lai nepakļautos ar prātu neapveramajai fascinācijai un vilinājumam (sal. 2Tes 2; Mt 24) pievērsties „citam evaņģēlijam” (Gal 1:6) un lai nepazaudētu mūžīgo glābšanu ar Pestītāja Jēzus Kristus starpniecību – neiemainītu to pret lēcu virumu.

Reformācijā Dievs no jauna ir licis luksturī skaidro un spožo bibliskā Evaņģēlija gaismu. Arī brīnišķīgajos evaņģēliskajos korāļos²³ Evaņģēlija gaisma līdz pat šai dienai atspīd tumsības vidū, izgaismojot to un ļaujot ataut ticības gaismai Jēzum.

Ticības un garīgi teoloģiskās orientācijas stiprināšanai kalpo arī šis no jauna publicētais Mārtaņa Hemnica izvērtējums (*Examen*) ar savu divējādo uzdevumu, kuru Georgs Nigrins tik skaisti formulējis jau

²³ Martin Hamel, *Mit Lust und Liebe singen – Grundlinien evangelischen Glaubens. Eine Besinnung auf die im evangelischen Liedgut bezeugte biblische Rechtfertigung des Sünders allein aus Gnade um Christi Willen durch den Glauben*, hg. von der Arbeitsgemeinschaft: *Bekennende Gemeinde*, 25 Seiten.

sava tulkojuma virsrakstā „Ļoti vajadzīgs, noderīgs un nepieciešams kristīgās patiesības un arī pretkristīgu viltojumu atpazīšanai”.

Īsi sakot, šis Mārtiņa Hemnica darbs arī tieši šodien var būt spogulis evaņģēliskajai kristietībai un sauciens, kas aicina atgriezties pie Dieva dāvētās pestīšanas vienīgi Jēzū Kristū.

PAR JAUNO IZDEVUMU

Šis teksts sniedz manu no 1567. gadā drukātā izdevuma [VDI6 C 2175] norakstīto Georga Nigrina vācu tulkojuma tekstu, tomēr esmu to piesardzīgi apstrādājis valodas ziņā. Vieglākas lasāmības un tādējādi arī vieglākas saprotamības labā tekstā ievietotas mūsdienu rakstībā lietotās pieturzīmes, teksts sadalīts rindkopās, citētie Bībeles teksti²⁴ pēc iespējas atzīmēti ar citēšanas zīmēm. Personu vārdi drukāti treknā drukā, norādīto darbu nosaukumi kursīvā.

Gan Mārtaņa Hemnica, gan Georga Nigrina sniegtās Bībeles vietu norādes nosauc tikai Bībeles nodaļu, jo pantu dalījums un pantu skaitīšana pirmoreiz tika izstrādāta tikai tajos gados.²⁵ Pantu norādes šajā izdevumā ir ieviestas vienkārši kā papildinājums. Vēl neskaitāmi daudzi citi Bībeles citāti, kas ir atpazīstami, oriģinālā ir atrodamī bez jebkādam norādēm. Tādos gadījumos nodaļas un panta numuri pievienoti kvadrātiekvās. Bībeles rakstu vietu reģistrs apzināti nav sastādīts.²⁶ Citātu pārpilnības dēļ tas būtu bezgalīgs, savukārt, izvēloties kādu daļu no tiem, izvēle būtu patvaļīga.

Mans darbs pie Nigrina vācu tulkojuma ietvēra teksta salīdzināšanu ar Eduarda Preisa 1861. gada latīņu teksta izdevumu (kam par pamatu ņemts trešais, 1578. gada izdevums [VDI6 C 2170] – pēdējais, kas bijis rakstīts ar paša Mārtaņa Hemnica roku), ko 1972. gadā no jauna izdevusi zinātniskā grāmatu biedrība Darmštātē. Šis salīdzinājums daudzas atsevišķas detaļas darīja ievērojami saprotamākas. Tajā skaitā kļuva saprotams, cik precīza ir vārdu un teoloģisko jēdzienu izvēle Mārtaņa Hemnica darbā un cik rūpīgi, cik apzināti Georgs Nigrins vārdus un jēdzienus tulkojis vācu valodā. Šī iemesla dēļ esmu nolēmis lietot diezgan neparastu rakstības veidu. Tajās vietās, kur man šķita

²⁴ Kā redzams, Nigrinam bijis pieejams Lutera Bībeles tulkojums vācu valodā (1545.). Sal. vācu Bībeles biedrības faksimilizdevumu *Stuttgart, 1967, 1983*.

²⁵ Mums ierastais nodaļu dalījums un skaitīšana tika ieviesta jau 13. gadsimtā, savukārt pantu dalījums un skaitīšana pirmoreiz atrodama Bībeles latīņu un grieķu tekstu Ženēvas izdevumā, ko publicējis franču grāmatu drukātājs Roberts *Estienne* (=Stephanus) (1503.–1559.) 1551. gadā, un turpmāk šis dalījums pakāpeniski izplatījās.

²⁶ Izdevumam latviešu valodā katras daļas noslēgumā ir Svēto Rakstu rādītājs.

mērķtiecīgi ievietot tekstā oriģinālo formulējumu latīņu valodā, esmu to ievietojis, liekot kvadrātiekvās, aiz kurām tālāk atkal turpinās vācu teksts, tādējādi tulkojums esošajam oriģinālam nav likts iekavās. Latīņu valodas zinātājam tas ļoti palīdzēs, bet šīs valodas nezinātājs var vienkārši atstāt iekavās esošo tekstu bez ievēribas, vai arī – viņš ar pārsteigumu pamanīs, ka ne viss viņam tur ir pilnīgi svešs.

Arī visi pārējie kvadrātiekvās liktie izteikumi ir papildinājums Nigrina oriģinālam, tāpat arī bibliogrāfiskās norādes ir papildinātas ar atsaucēm uz baznīcēviem utt.

Izmantojot 1707. gadā drukāto latīņu tekstu [VD18 10316655], tika sastādīts un aktualizēts Mārtiņa Hemnica ārkārtīgi bagātīgais baznīcēvu un citu rakstisku avotu citātu saraksts. Šis saraksts (ar vairāk nekā 4800 ierakstiem) atrodams pielikumā grāmatas 4. daļai (turpat atrodams arī šajā sarakstā izmantoto saīsinājumu saraksts).

Mārtiņa Hemnica vispirms citētajiem un turpinājumā iztīrītajiem Tridentas koncila tekstiem ik reizi norādīta vieta, kur tie atrodami šodien: *Dezinger-Hausmann*, ticības apliecību un baznīcas lēmumu kompendijs (saīsinājumā – *D. H.*). Pārskats par Mārtiņa Hemnica aplūkoto concila tekstiem arī atrodams pielikumā 4. daļai.

Dažas lietas šajā darbā būtu vēl papildus koriģējamas un uzlabojamas (šajā kopsakarībā es būtu pateicīgs par lietīšķām norādēm no lasītāju puses – iespējamai pārstrādātai teksta redakcijai). Taču Mārtiņa Hemnica 500. dzimšanas diena 2022. gada 9. novembrī strauji tuvojas, un šim nozīmīgajam rakstam ir jābūt savlaicīgi pieejamam visiem interesentiem. Es pateicos izdevniecībai *Freimund-Verlag* un it īpaši prof. dr. Tomasam Kotmaņa kungam par laipno šī darba uzņemšanu rindā „Luterisma (luterisko) klasiku bibliotēka”. Amerikas *Lutheran Heritage Foundation* izsaku pateicību par ievērojamo atbalstu drukāšanas izdevumu segšanai. Ne mazāk pateicīgs esmu savai mīļajai laulātajai sievai Utei Hamelai, dzim. Berningai, kas ar zinošu interesi pavadīja manu intensīvo darbošanos ar Hemnicu un Nigrinu, uzticīgi dodot savu ieguldījumu šajā darbā.

Georgs Nigrins grāmatas I daļā veltījumā Braunšveigas un Lineburgas hercogam par šo darbu raksta [VII]: „Te tiek skaidri parādīts un celts dienas gaismā tas, ka visi pāvesta reliģijas pamatojumi ir ne tikai vāji, sapuvuši un nederīgi, bet daudzās lietās arī pilnīgi izdomāti, gluži pretēji Svētajiem Rakstiem un senās baznīcas liecībai, lai gan viņi tās mēģina pārdot, piešķirot tādus titulus kā apustuliskā tradīcija, baznīcas noteikumi, ticība, paražas un katoliskais izdomātais

konsensus. To viņi dara, lai pārlicinātu vientiesīgos. Kļūst redzams, ka turpretī mūsu reliģija un ticība, kuru viņi nolād un vajā kā ķecerīgu, jaunu, šķeltniecisku un piedauzīgu, ir stingri un labi pamatota „uz praviešu un apustuļu pamata, kam stūra akmens ir Kristus” [Ef 2:20]. Ar šo ticību saskan arī visas senās, šķīstās baznīcas liecības, lai cik ļoti mūsu pretinieki censtos to noliegt un runāt mums pretī.”

Bad Zalcuflena 18.04.2021.

Dr. Mārtiņa Lutera apliecības
ķeizara un reiha priekšā Vormsā 500. gadadienā
ar prieku un pateicību
mācītājs Dr. Martins Hamels

GEORGA NIGRINA IEVADVĀRDI PIRMAJAI DAĻAI

1576

**Viņa Gaišībai, augstdzimušajam firstam un kungam,
Jūlija kungam, Braunsveigas un Linenburgas hercogam utt.,
manam žēlīgajam kungam**

Žēlastība, miers un pastāvība no Dieva Tēva caur mūsu KUNGU Jēzu Kristu līdz ar Svēto Garu.

Jūsu Gaišība first, žēlīgais kungs! Tā kā, atbilstoši KUNGA Kristus vārdiem (Lk 8:16 u. t.): „Un, sveci iededzinājis, neviens to neapklāj ar trauku, nedz to liek apakš gultas, bet to liek lukturī, lai ienācēji redzētu gaismu. Jo nekas nav paslēpts, kas netaps redzams, nedz apslēpts, kas netaptu zināms un nenāktu gaismā” un tā kā „pilsēta, kas stāv kalnā, nevar būt apslēpta” (Mt 5:14), tad neviens cilvēks, kurš ir Dieva aicinājumā un publiskā amatā, nevar būt apslēpts. Viņam arī nav jābūt apslēptam, bet ir jāļauj, lai viņa „gaisma spīd ļaužu priekšā, ka tie ierauga (viņa) labos darbus un godā (viņa) Tēvu, kas ir debesīs” (Mt 5:16), – kā mūsu KUNGS pats sacījis. Arī kristīgam cilvēkam nav jākaunas par saviem labajiem darbiem. Viņš „dara patiesību”, tādēļ viņš nebīstas un „nāk pie gaismas, lai būtu redzami viņa darbi, ka tie Dievā darīti” (Jņ 3:21).

Šis, J. F. un K.²⁷, – to saku savam aizbildinājumam un J. F. Ž.²⁸ patiesai slavaī un pagodinājumam – nav manis paša izdomāts, bet nācis no publiski redzamiem darbiem un atklājies dienas gaismā, ka draugi un ienaidnieki ir varējuši to redzēt un dzirdēt. Es runāju par to, ka J. F. Ž. ne tikai pats kā persona esat ticis apgaismots, lai atpazītu un publiski apliecinātu evaņģēlisko patiesību un debesu mācības balsi, tās dēļ pakļaudams vislielākajām briesmām visu, kas Jums uz zemes ir dārgs, bet, tiklīdz Dievs Jums palīdzēja iemantot valdīšanu, Jūs ar vislielāko uzcītību, rūpēm un lieliem izdevumiem esat strādājis pie tā, lai svētīga un klusa reformācija, neizraisot apgrēcību, tiktu ieviesta arī visu J. F. Ž. padoto vidū tā, lai viņi, kas vēl mīta pāvestības Babilonas

²⁷ Jūsu Žēlastība, First un Kungs.

²⁸ Jūsu Firstiskā Žēlastība.

gūstā un Ēģiptes tumsībā [2Moz 10:21 u. t.], tiktu atpestīti, brīvi un droši varētu uzklaut, mācīties un apliecināt svēto Evaņģēliju, tāpat arī kristīgi dzīvot J. F. Ž. patvērumā un aizsardzībā.

Tas patiesi ir viens no augstākajiem valdnieku tikumiem, kādus vien viņi var parādīt, dzīvojot uz zemes, ka ikviens savā vietā un pie saviem jēriņiem, kurus Dievs viņam uzticējis, strādā, lai tie tiktu audzināti un uzturēti pareizā, šķīstā reliģijā un patiesā dievkalpošanā, atbilstoši Viņa svētā, dievišķā vārda norādēm, tāpat arī, lai zemē tiktu veicināts un uzturēts miers un visādā ziņā laba kārtība. Jo tālab Dievs ir cēlis valdību tik augstā amatā, gluži kā pilsētu kalnā un kā spožu gaismu, kas iedegta, lai spīdētu daudziem [Mt 5:14 u. t.]. Tādēļ Jesaja [Jes 49:23] sauc ķēniņus un varenos par *Nutritores Ecclesiae*, baznīcas kopējiem un barotājiem. Un praviešu rakstos doti tik daudzi laicīgi (miesīgi) apsolījumi, ka arī ķēniņi un ķēniņienes kops kristīgo baznīcu, kalpos tai un staigās tās gaismā. Labi tiem, kuri, būdami valdībā, atzīst, ka tāds ir arī viņu amata pienākums. Viņiem jādomā ne tikai par to, ka padotajiem pieder kalpot un būt valdībai par laicīgo patvērumu un aizsardzību, bet arī nopietni jācenšas, lai padoto vidū tiktu dēstīta un uzturēta šķīsta, patiesa reliģija atbilstoši Dieva vārda mērauklai. Tāpat valdībai arī jāraugās, lai tautas vidū neielauztos neviena aplama, elkdievīga mācība, nekāda ķecerība, mānticība vai piedauzība; vai arī, ja tādas lietas ir ielauzušās un guvušas virsroku, tās tiktu iznīcinātas.

Tā ir rīkojušies ne tikai tādi dievbijīgi ķēniņi Vecajā Derībā kā Dāvids, Hiskija, Jošafats, Josija un citi, bet arī kristīgi ķeizari – **Konstantīns Lielais, Teodosijs, Marciāns, Justiniāns** un citi. Visu savu tik daudz un svarīgo darbu vidū savos plašajos valdījumos visā pasaulē un smagajos karos, ko tie izcīnīja gan pret svešzemju tautām, gan pret nemiera cēlējiem pašu zemēs, viņi tomēr nav aizmirsuši baznīcu, bet ar vislielāko nopietnību un dedzību rūpējušies par baznīcu, kā to apliecina vēstures liecības un četri galvenie vispārējie koncili, kurus viņi sapulcinājuši un veicinājuši. Tāpat arī to apliecina daudzi citi šo valdnieku izdoti noteikumi, ar kuriem tie parādījuši pretestību ķecerībām un maldīgām sātana mācībām, lai svētā Evaņģēlija šķīstā mācība tiktu izplatīta un uzturēta. Tajos laikos ir bijis arī daudz krietnu, dievbijīgu un izglītotu bīskapu, kuri dievbijīgu ķeizaru aizsardzībā uzcītīgi un uzticīgi strādājuši mācības lietās.

Tomēr vēlāk, kad bīskapi un garīgie prelāti arī iesaistījās laicīgajā valdīšanā, kļuva bagāti un vareni, viņi paši vairs nevarēja un negribēja

mācīt. Viņi pierunāja arī laicīgos kungus, tā ka arī tie atrāva savu roku no baznīcas un rūpējās tikai par laicīgajiem darījumiem vai laicīgām baudām. Dieva vārda sludināšana lielākoties tika uzticēta neizglīto-tajiem mūkiem un priesteriem, kuri bija kļuvuši nelietīgi. Tad nāca vesela kaudze dažādu negantību, maldu un piedauzības, kā to vēl paši savām acīm redzam pāvestībā.

Ak, bēdas visiem varenajiem – kā laicīgajiem, tā garīgajiem –, kuri par nabaga baznīcu pilnīgi nemaz nerūpējas, jūtas droši, dzīvodami visās kārtībās un „ir bez rūpēm par zaudējumiem, kādi notiek Jāzepa namam”, – kā Amoss saka [Am 6:6]. Ak, cik grūti viņiem nāksies dot norēķinu ne tikai par savām, bet par tik daudzu tūkstošu ļaužu dvēselēm, kurām tiem pienāktos kalpot un palīdzēt iemantot pestīšanu. Taču viņi kļūst par iemeslu šo dvēseļu pazušānai. „...paši jūs neejat iekšā (Debesu valstībā) un tos, kas gribēja ieiet, jūs esat aizkavējuši!” [Lk 11:52]. Ak, cik briesmīgs spriedums viņus sagaida Pastarā dienā!

Ko gan tas palīdz – daudz runāt un sūdzēties par to? Daudzi ir tādi, kuriem veltīgi šādas lietas sacīt, jo viņi vēl joprojām ir apreibuši no Bābeles biķera [Atkl 14:8; 17:2; 18:3]. Mums no sirds jāpateicas Dievam par to, ka vismaz daži vēl no sirds rūpējas par šķīstu reliģiju. Jo pasaule patiesi jau atklāj visas savas mieles, kur ir daudz duļķu un biezumu. Visam lielajam ļaužu pulkam pasaulē nav iespējams palīdzēt, vai nu tam darītu pašu ļaunāko, vai – pašu labāko.

Antikrists [2Tes 2; 1Jņ. 2:18 u. t.] ir izplatījies tik plaši un iedēstīts tik dziļi visā valsts varā, godā un labumos (mantā), ka tur, kur Dievs no tīras žēlastības dažus neizrauj ārā no tā visa, šķiet, ka neviens cilvēks nebūtu spējīgs izglābties. Ne velti Daniēls pēdējo antikrista elku nosauc par „cietokšņu dievu” [Dan 11:38 u. t.], jo tas ar laicīgās un garīgās varas palīdzību ir tik ļoti nostiprinājies un nocietinājies, tik pilnīgi pārvilinājis savā pusē visas pasaules godu un mantu, ka ar cilvēka spēkiem vien tam neviens nespēj pretoties, nedz sagādāt kādus zaudējumus. Velti ir strādājuši un pūlējušies arī tie, kuri ir mēģinājuši izrādīt pretestību tikai ar laicīgās varas līdzekļiem, kā to agrākajos laikos darījuši daudzi dievbijīgi, vareni ķeizari, izcīnīdami smagus karus pret pāvestiem, lai atņemtu tiem primātu un piesavināto laicīgo varu, ar kuru šie pāvesti „paaugstinājušies pār visu” [2Tes 2:4] un pēc savas patikas tirāniski izrīkojušies ar visiem ķēniņiem un varenajiem uz zemes [Atkl 17].

Taču tad, kad slepenības laika dienas, mēneši un gadi bija pagājuši [Atkl 13:17 u. t.] un kad pienāca laiks, kuru Dievs bija pāvestības

tirānijai nolīcis, par ko skaidri runā Jāņa atklāsmes grāmatas 10., 11. un 12. nodaļa, tad Viņš sāka to sist un nonāvēt ar Savu zizli [Atkl 19:15; Ps 2:9], ar Garu no Savas mutes [2Tes 2:8], atbilstoši Savam pravietojumam un apsoltījumam [Jes 11:4; 2Tes 2:8].

Ar šo garīgo zobenu, ar Dieva vārda un svētās lūgšanas šautenēm un šķēpiem mums šodien jāuzbrūk garīgajam Nimrodam [1Moz 10:8 u. t.; Mih 5:5] un Goliātam [1Sam 17:4], lai vēl dažus izglābtu no viņu rīklēm. Kā apustulis Pāvils pravietojis [2Tes 2], antikrists pirms Pastarās dienas vēl netiks pilnīgi iznīcināts, bet Tas KUNGS līdz ar Savu parādīšanos un atnākšanu beidzot pilnīgi nogrūdis to bezdibenī. Tomēr no Daniēla un Jāņa mācāmies, ka dienu no dienas viņa varenībai jāmazinās, līdz Tas KUNGS ar Savu atnākšanu visbeidzot antikristu pilnīgi iznīcinās.

Tādēļ mums piederas nepagurstot turpināt sludināšanu, rakstīšanu un lūgšanu. Tāpat nedrīkstam pārstāt atgādināt kristīgai valdībai par tās amatu – lai tā nepagurst un nekļūst nolaidīga reliģijas lietās, lai nenogrimst pārlietu dziļi laicīgos darbos un darījumos, itin kā tie būtu paši svarīgākie. Nē, visvairāk nepieciešama ir šī viena vienīgā lieta, kas attiecas uz dvēseļu pestīšanu un mūžīgo dzīvību. Tieši tālab Dievs ir apveltījis valdniekus ar godu, varu un visādu mantu, lai viņi ar to visu jo labāk varētu kalpot, palīdzēt un dot padomu daudziem cilvēkiem. Ir nepieciešams, lai kristīgai valdībai arvien ausīs un sirdīs skanētu Dāvida, jā, Svētā Gara vārdi, kas izrunāti ar ķēnišķīgā pravieša [Apd 1:16] Dāvida muti (Ps 2:10–12): „Tad nu, ķēniņi, nāciet pie prāta, ņemiet to vērā, jūs, zemes soģi! Kalpojiet Tam Kungam ar bijāšanu un ar sirds trīsām skūpstiet Dēlu, lai Viņš nedusmo un jūs neejat bojā savos ceļos, jo ātri iedegas Viņa dusmas. Bet svētīgi visi, kas pie Viņa tveras!” Un (Ps 24:7): „Jūs vārti, paceliet savas palodas, un topiet augstākas, jūs mūžīgās durvis, lai godības ķēniņš ieiet!” Un (Ps 29:1, 2): „Dodiet Tam Kungam, jūs Dieva dēli, dodiet Tam Kungam godu un slavu! Dodiet Tam Kungam Viņa Vārda godu, pielūdziet Viņu svētā glītumā!” Viņiem jādomā arī par bargajiem draudu vārdiem, kurus Tas Kungs ir sacījis bezdievīgām valdībām, kas ļaunprātīgi izmanto savu varu, kaitējami gan baznīcai, gan valdīšanai. Tādiem Viņš saka (Ps 82:6, 7): „Es teicu: „Jūs esat dievi un visi esat Visaugstākā dēli! Bet patiesi jums jāmirst kā cilvēkiem, jākrīt kā ikvienam lielam kungam!””

To es, žēlīgais first un kungs, rakstu ne tāpēc, ka J. F. Ž. to neapzinātos vai arī, ka Jums būtu vajadzīgs mans paziņojums šajā lietā,

bet vienīgi tāpēc, ka tas ir noderīgi mana nodoma īstenošanai – lai arī citi, kuri vēl nav iemantoti, ar Jūsu F. Ž. piemēra palīdzību tiktu iesaistīti mūsu lietā. Jo Jūsu F. Ž. ir bijis pēdējais laicīgo kungu vidū, kas nesuši zaudējumu pāvestībai, mūsu laikos īstenodami likumīgu un kristīgu reformāciju, kurā ar Dieva brīnumaino gādību un palīdzību J. F. Ž. ir darbojusies, un Jūsu F. Ž. to zina vislabāk. Tomēr, tā kā tas ir darbs, kas ir „Dievā darīts” [Jņ 3:21] un līdzinās gaismai, kura iedegta daudzu cilvēku labā, tās spožums nevar palikt apslēpts [Mt 5:14–16]. Ne tikai mūsējo vidū ar prieku ir uzņemta šīs gaismas atspīdēšana, iepriecinot viņus un palīdzot laboties, bet šīs pašas gaismas spožums ir atspīdējis arī ienaidniekiem, kuriem tas tik ļoti ir apžilbinājis acis, ka tie nav spējuši noslēpt savu naidu un skaudību. Pat nekam nederīgais un necienīgais, dīkdienīgais nelietis **Johans Nass**, ubagotājmūks, savās ķēngu grāmatās no Bavārijas ir izgāzis, protams, ne tikai savā galvā izdomātu, bet visu to ļaunāko.

Tā kā šīs zaimotājs daudzu citu zaimu vidū, kas vērsti pret svēto Evaņģēliju, ir izgāzis arī šādu: mūsu Evaņģēlijam neesot ne labas veiksmes, ne svētības, un visiem, kuri to uzņem, esot jāaiziet pazušā – te viņš piemin dažus piemērus no augstas kārtas ļaudīm, īpaši mūsu slavējamo Saksijas kūrfirstu [**Johanu Frīdrihu**] un mūsu veco kungu no Hesenes [**landgrāfu Filipu**], svētīgā piemiņā, kuri svētā Evaņģēlija labā pakļāva briesmām arī savu miesu, tad kristīga dedzība mani mudināja ne tikai novērst šo apkaunojumu, kas vērsti pret svēto Evaņģēliju un augstākminētajām personām, kuru dzīve acīmredzami un faktiski pierāda gluži pretējo, bet es gribēju arī parādīt vēl dažus kristīgu valdnieku piemērus, no kuriem pilnīgi skaidri redzams, ka ne tikai pie sentēviem ir piepildījušies vārdi: kas kaut ko zaudē vai atstāj Tā KUNGA dēļ, tas to visu „simtkārtīgi atgūs jau šajā pasaulē” [Mk 10:29]. Mums ir piemēri arī mūsu laikos un visās kārtās. Tā kā iedegtā gaisma ir no Dieva un darbi ir Dievā darīti, mums neklājas šos piemērus slēpt; mums arī nav jākaunas par tiem.

Tādēļ esmu īpaši pieminējis Saksijas hercoga **Henriha** piemēru un to, kā Dievs brīnumainā veidā ir atlīdzinājis viņa zaudējumus apliecības dēļ un ar viņa starpniecību kalpojis daudziem cilvēkiem, atbrīvojot tos no pāvestības. Līdzīgs piemērs ir hercogs **Ots Henrihs**, kurš ieradās Pfcā pie Reinas un tur uzsāka reformāciju. Tāpat šeit varam pieminēt arī J. F. Ž. darbus. Dievs, kas zina visu, zina arī to, ka esmu tā rīkojies ne tālab, lai sagādātu kādam prieku vai ciešanas, bet vienīgi tālab, lai novērstu apkaunojumu, kas izliets pār svēto Evaņģēliju,

un rakstu arī kā pierādījumu tam, ka Dievs vēl šodien raugās uz Savu baznīcu un gādā, lai tai būtu kopēji un barotāji [Jes 49:23] pie dažiem varenajiem, kuri ne tikai dod vietu un patvērumu svētajam Evaņģēlijam, bet arī sargā krietnus, uzticīgus skolotājus/mācītājus, aizstāvēdami tos pret antikrista patvaļu un varmācību, – kā to, paldies Dievam, paši redzam.

J. F. Ž. labi saprot, ko es runāju. Es domāju arī, ka viņi to nekad neaizmirsīs, bet līdz ar Dāvidu sacīs (Ps 103:1, 2): „Teici To Kungu, mana dvēsele, un viss, kas manī, Viņa svēto Vārdu! Teici To Kungu, mana dvēsele, un neaizmirsti, ko Viņš tev labu darījis!” Jo tas, kurš kļūst nepateicīgs un aizmirst Dieva žēlastības darbus, tiek sodīts bargāk nekā tie, kuri nav nākuši pie šādas gaismas un atziņas.

Sis, žēlīgais first un kungs, ir galvenais iemesls, kas mani pamudināja un iedrošināja vēltīt J. F. Ž. šo *Tridentas koncila Examen* jeb izvērtējuma pirmo daļu, ko vispirms latīņu valodā uzrakstījis un publicējis godājamais kungs **Dr. Mārtiņš Hemnics** Braunšveigā, tādējādi iemantodams īstās baznīcas vidū šajos laikos un līdz pat Pastarai dienai godības pilnu vārdu un nemirstīgu slavu. Tā kā J. F. Ž. šī autora vārds, neapšaubāmi, ir labi pazīstams, tāpat Jūs arī varbūt esat lasījis grāmatu latīņu valodā, un tā kā Jūsu baznīcas reformācija ir pēdējā, kas ar darbiem atspēkojusi Tridentas koncila lēmumus, tas man kļuvis par iemeslu, lai vēltītu šo vācu eksemplāru J. F. Ž.

Kaut arī grāmatai latīņu valodā ir lielāka autoritāte, kaut latīņu valodā tā var tikt plašāk izplatīta svešu tautu vidū, kurām mūsu dzimtā valoda nav pazīstama, tomēr daudzi labsirdīgi kristieši, tajā skaitā, visai ievērojamu kārtu ļaudis, ir devuši man padomu un palīdzējuši ķerties pie šīs grāmatas tulkošanas vācu valodā. Arī mūsu valodā tā varētu atnest ne mazāku labumu. Jo Vācijā ir atrodams ļoti daudz drosmīgu cilvēku – kā augstās, tā zemās kārtās, gan dižciltīgo, gan tirgotāju un pilsētnieku vidū, gan mūsu ticības biedru, gan pāvesta sekotāju vidū –, kuri latīņu valodu nav mācījušies vai nezina to perfekti, tomēr viņiem vajadzētu zināt šīs grāmatas saturu. Jo arī viņi vēlas to zināt. Visu šo cilvēku labā esmu ļāvis mani pierunāt pārtulkot mūsu dzimtajā valodā **Hemnica** kunga darbu – taču ne bez viņa paša ziņas –, lai ar to tiktu kalpots daudziem cilvēkiem Vācijā vai nu tie būtu draugi vai ienaidnieki, kuri grib zināt strīdīgo punktu pamatojumu.

Negribu īpaši cildināt **Hemnica** kunga darbu, ko vēl neviens nav nopēlis un kas pats sevi pietiekami cildina, – to gluži labi sajūt arī

patiesības ienaidnieki. Tikai par savu darbu gribu teikt, ka tam būtu bijis vajadzīgs prasmīgāks un uzcītīgāks meistars. Tomēr man nav pietrūcis labās gribas, esmu centies, cik vien labi varēju, lai paliktu pie autora vārdiem un domām, kaut arī vācu valodā es būtu varējis runāt citādi. Esmu tā rīkojies tālab, lai tiktu uzskatīts nevis par skaidrotāju, bet tikai par nabaga tulkotāju. Tekstā ir ietverti arī daudzi sentēvu, tāpat sholastiķu izteikumi. Viņiem ir pašiem savas frāzes un termini, savs izteiksmes veids, kas nav tik labi un smalki izrunājams ar mūsu vācu mēli tā, lai pārāk tālu neatkāptos no vārdu nozīmēm. To man negribējās darīt pretinieku dēļ, kā arī, lai izvairītos no apmelojumiem saistībā ar viņu tekstiem. Ja nu lasītājam kaut kas šajā tulkojumā nešķiet īsti pareizi vāciski pateikts – lai viņš ņem vērā nosauktos iemeslus. Taču, ja es savas nesaprašanas vai nepietiekamas uzcītības dēļ kaut ko būtu atstājis nepamanītu vai kļūdījies – jo, strādājot pie tik liela darba, arī Homēram reizēm var gadīties kļūt miegainam –, tas oriģinālam un darba autoram, bet it īpaši patiesībai neko nevar kaitēt. Turklāt ikvienam, kurš saprot labāk, ir vara manas kļūdas nosodīt, mainīt un labot. Jo, ja mans tulkojums nav atklājis autora domu, tas taisnīgi un pamatoti piekāpjas un, atbilstoši visiem tulkošanas likumiem, ir labojams, izejot no oriģināla. Taču par to man J. F. Ž. nav nepieciešams neko daudz teikt. Gribēju tikai norādīt iemeslu, kura dēļ esmu veltījis šo vācu eksemplāru J. F. Ž.

Papildus jau norādītajam, otrs iemesls ir tāds, ka šī darba trešo daļu oriģinālā, latīņu valodā pats autors ir veltījis J. F. Ž. svainim, viņa Gaišībai, firstam un kungam, **Georgam Johana** kungam, Brandenburgas markgrāfam, Romas reiha galvenajam kambarkungam un kūrfirstam utt., gluži kā arī grāmatas pārējās daļas ir veltītas dažiem teicamiem valdniekiem no viņa radnieku vidus un no slavenā Brandenburgas nama. Tie visi radniecības saitēm saistīti ar Jūsu F. Ž. Veltījumi vajadzīgi tāpēc, lai tik daudzu lielisku valdnieku vārdu dēļ darbs iegūtu jo lielāku autoritāti kā mūsu ticības biedru, tā arī pretinieku vidū, kurus personas autoritāte bieži vien pamudina uz cieņu vairāk nekā pati lieta. Tādēļ šādas grāmatas, kuras uzrakstītas tālab, lai tās kalpotu kopīgajam un visas baznīcas labumam, tiek veltītas augstām, dižciltīgām personām, publicētas un izplatītas, pieminot viņu vārdus, lai tās iemantotu jo lielāku autoritāti kā tagadējā pasaulē, tā arī pēcnācēju vidū. Tādā veidā arī tiek aizdarītas mutes pretiniekiem ar viņu apmelojumiem, kad tie apgalvo, ka šī rakstīšana esot tikai dažu atsevišķu personu ķildīguma izpausme. Tādas grāmatas runā pretī viņu

elkdievībai, mānticībai, maldiem un pagāniskajai dzīvei. Tādēļ šādi *dedicationes* (apgaismojoši darbi) der arī citu vadnieku varām, kuru patvērumā paši autori nedzīvo, ar kuriem autorus nesaista arī kādi zvēresti, kādi pienākumi, kā to apliecina arī publiskas apliecības un vienprātības dokumenti šajā reliģijā, ko mēs visi ar vienu muti, no viena Gara, vienādi mācām, apliecinām un aizstāvam, kaut arī paši savām acīm cits citu neesam redzējuši.

Ja Jūs, Jūsu F. Ž., nesat iepriekš lasījis latīņu eksemplāru un tagad pieņemsit lēmumu lasīt šo, tad arī jūs pats pieredzēsiet, cik pareizi, kristīgi un labi darīts ir tas, ka Jūs novēršaties no pāvesta negantības, dodot šķīstajai evaņģēliskajai mācībai vietu pie visiem Jūsu padotajiem. Jo te pavisam skaidri tiek atklāts, ka visi pāvesta reliģijas pamatojumi ir ne tikai vāji, sapuvuši un nederīgi, bet daudzās lietās arī pilnīgi izdomāti, gluži pretēji Svētajiem Rakstiem un senās baznīcas liecībai, lai gan viņi tās mēģina pārdot, piešķirot tām tādus titulus kā apustuliskā tradīcija, baznīcas noteikumi, ticība, paražas un katoliskais izdomātais konsensus. To viņi dara, lai pārliecinātu vientiesīgos. Kļūst arī redzams, ka mūsu reliģija un ticība, kuru viņi nolād un vajā kā ķecerīgu, jaunu, šķeltniecisku un piedauzīgu, ir stingri un labi pamatota „uz praviešu un apustuļu pamata, kam stūra akmens ir Kristus Jēzus” [Ef 2:20]. Ar šo ticību saskan arī visas senās, šķīstās baznīcas liecības, lai cik ļoti mūsu pretinieki censtos to noliegt un runāt mums pretī.

Tas ir cildens, augsts, slavējams un teicams tikums, kas piemīt valdniekiem un kungiem, ja viņi paši lasa un pēta Svētos Rakstus, senās baznīcas tēvu un citu Dieva apgaismotu vīru rakstus, kuros tiek pamatīgi aplūkotas, izvērtētas un izskaidrotas reliģijas lietas, kā tas darīts svētīgā **Mārtiņa Lutera** rakstos, kuriem līdzās savu vietu paturēs arī šis. Tādā veidā valdnieki kļūst spējīgi paši itin gudri un labi runāt par visām šīm lietām, tā ka viņiem nav jāiet svešās pēdās, un viņi netiek „šurpu turpu svaidīti, padodamies katram mācības vējam” [Ef 4:14]. Viņi ne tikai paši var stāvēt stingri uz kājām, bet ar vislielāko nopietnību rūpēties par to, lai viņu padotie arī varētu augt un pieņemties īstā dievbijībā. Šāda valdītāju uzcītība ir liels pamudinājums padotajiem, lai viņi paši tādā gadījumā ar vislielāko nopietnību rūpētos par patiesu reliģiju, tā ka šeit ir vietā sakāmvārds: *Regis ad exemplum etc.* Kā dara kungs, tāpat dara kalps. Tā kā esmu dzirdējis, ka Jūs, J. F. Ž., tiek atslavēts šajā lietā, turklāt dievbijīgā, ar iepriekš minētajiem pamatojumiem veiktā reformācija un darbi paši dod liecību, tad nav ne-

pieciešamības sacīt J. F. Ž. par to vēl daudz vairāk vārdu un tas, ko sacīju, arī ir norādīts vairāk citu cilvēku, nevis J. F. Ž. dēļ.

Lai visspēcīgais, mūžīgais, labestīgais Dievs, mūsu KUNGA Jēzus Kristus Tēvs, žēlīgi stiprina un uztur Jūsu F. Ž. un visas vācu nācijas augstās un zemās kārtas, ka tās paliktu pie šīs gaismas un atzītās patiesības! Lai Viņš no Savas žēlastības dod, ka arī citi, kuri vēl ir apreibuši no Babilonas biķera [Atkl 14:8; 17:2; 18:3–6], sekotu šādam piemēram, arī atgūtu skaidru prātu un dienu no dienas nestu kaitējumu antikrista valstībai, saskaņā ar Dieva pavēli, pildītu Bābeles netikles [Taīdas] „kausu divkārt” [Atkl 18:6] un atdarītu „tai divkārt pēc viņas darbiem”! Āmen.

Lai J. F. Ž. ar labvēlību un žēlastībā atzīst un pieņem šo manu vēltījumu, un līdz ar šo nododu Jūs visspēcīgā Dieva aizsardzībā līdz ar J. F. Ž. vistikumīgāko laulāto draudzeni un jaunajiem mantiniekiem, novēlēdams veiksmīgu valdīšanu, veselību un ilgu mūžu! Āmen.

Gīsenē 12. augustā

ANNO MDLXXVI

J. F. Ž. padevīgais un visā pazemībā kalpot gatavais

Georgs Nigrins, Gīsenes mācītājs

MĀRTIŅA HEMNICA IEVADVĀRDI PIRMAJAI DAĻAI

1565

**Viņa Gaišībai, augstdzimušajam firstam un kungam,
Albertam Frīdriha kungam, Viņa Gaišības, firsta un kunga
Alberta vecākā etc. dēlam, Brandenburgas markgrāfam, her-
cogam Prūsijā, Štetinā, Kasubē un Vendenē, firstam Rugenē un
burggrāfam Nirnbergā etc., manam žēlīgajam kungam**

Žēlastība, miers, laime un svētība no Dieva Tēva Viņa mīļā Dēla dēļ caur Svēto Garu!

Jūsu Gaišība, first, žēlīgais kungs, šo rakstu, kas sevī ietver vis-svarīgākās sarunas un diskusijas par debesu mācības galvenajiem punktiem, kuri Tridentas koncilā ir tikuši apkaunoti, es padevīgi

nododu un veltīju J. F. Ž.²⁹, Jums, kas vēl dzīvojat plaukstošās jaunības laikā [1553.]. Tā rīkoties man ir likumīgi un svarīgi iemesli, kurus, kā es ceru, viņa Gaišība, J. F. Ž. tēvs, firsts un kungs, Alberta kungs vecākais etc., mans žēlīgais kungs, savā īpašajā sapratīgumā un nu jau arī vecuma gudrībā atzīs par taisnīgiem.

Gudri cilvēki visos laikos uzskatījuši, ka jāvelta liela uzcītība, lai jau kopš jaunības labi un pareizi veidotu mācību, vingrināšanos, dzīvi un tikumus tiem, kuri dzimuši un tiek audzināti ar cerību uz valdītāju amatiem. Jo tāds krietns valdnieks ir cildena dāvana un visu pavalstnieku kopīgs labums [*koinon agathon*] – kā gudrā senatne to aprakstījusi skaistajā **Homēra** pantā: gan krietns un stiprs ķēniņš, gan varonis ir liela dāvana pasaulē.

Tomēr, lai viņi ar Dieva žēlastības darba palīdzību par tādiem kļūtu un nestu labumu visiem, liela nozīme ir tam, kā viņi jau kopš jaunības tiek mācīti un pamācīti, pie kādiem vingrinājumiem, pie kādas prakses viņi no bērnības tiek radināti. Par šo lietu gan dzejnieki, gan filozofi ir teikuši ļoti skaistus, brīnišķīgus, labus un gudrus vārdus.

Savukārt Dieva Dēla baznīcā Svētais Gars grib, lai zemju valdnieki ne tikai būtu gatavi parādīt savus politiskos un karotāju tikumus, bet visvairāk grib, lai tie būtu pienācīgi mācīti, gatavi bijībā kalpot Tam Kungam un lai jau kopš jaunības mācītos skūpstīt Viņa Dēlu, mūsu Kungu Jēzu Kristu (kā sacīts Ps 2:11 u. t.), tāpat arī, lai valdnieki būtu nabaga nomāktās baznīcas „kopēji un barotāji” [*nutricii*] (Jes 49:23). Jo Dāvids (Ps 47:10) apstiprina, ka visskaistākā izrāde, kas ir Dievam tīkama, baznīcai svētīga un ļoti tīkama pat eņģeļiem, ir tad, kad „tautu dižciltīgie sanāk kopā ar Ābrahāma Dieva tautu”. Jo tieši to cilvēku vidū, kuri ir zemes vairogi, Dievs grib tikt īpaši augsti godāts. Un psalmā (102:19–23) Viņš sniedz ļoti jauku aprakstu, sacīdams: „Lai tas top uzrakstīts nākamām audzēm, ka tās tautas, kas vēl celsies, arī lai slavē To Kungu! Jo Viņš skatās no Savas svētnīcas, Tas Kungs raugās no debesīm uz zemi, lai dziedētu cietumnieku nopūtas un atsvabinātu nāvei nolemtos, lai ļaudis sludina Ciānā Tā Kunga Vārdu un Jeruzālemē Viņa slavu, kad tautas pulcēsies kopā, valstis sanāks kalpot Tam Kungam.”

Tā (2Kēn 11:4 u. t.) aprakstīts, kā Joass tika uzaudzināts Tā Kunga namā, pie augstā priestera Jojadas. Tieši šajā namā – Tā Kunga namā – viņš atbilstoši viscildenākajai tradīcijai tiek iesvētīts jeb aicināts

²⁹ J. F. Ž. = Jūsu Firstiskā Žēlastība. Hercogs Albrehts vecākais/Alberts 1544. gadā dibināja Kēnigsbergas Alberta universitāti (Albertina).

valdīšanai pār ķēniņvalsti [*inauguratur*]. Viņa galvā tiek likts kronis, viņa rokā tiek ielikta bauslības grāmata [12. pants], kaut arī jaunais ķēniņš vēl ir tikai septiņus gadus vecs zēns, kas savas jaunības dēļ tajā laikā vēl nav spējis aptvert visus bauslības noslēpumus. Tomēr viņi uzskatīja, ka jau kopš jaunības nepieciešams vērst jaunā ķēniņa sirdi uz tādām domām, lai viņš vienmēr atcerētos, ar kādu cerību tiek audzināts. Proti, viņam vajadzēja mācīties atzīt Dieva gribu ne tikai [*privatim*] attiecībā uz sevi pašu, kalpot Dievam un skūpstīt Dēlu, bet ar šo bauslības grāmatas nodošanu tika atgādināts, ka viņam kā laicīgajam valdniekam tiek pavēlēts glabāt un paturēt atklātībā mācību, kuru Dievs atklājis Svētajos Rakstos, ietvēris tajos un apzīmojis – tā, lai ķēniņš, atbilstoši noteiktajam mēram un iedibinātajai kārtībai, šo mācību pasargātu no visiem viltojumiem un sagrozījumiem.

Daudzi kristīgi ķēniņi un firsti ar labu nodomu un dievbijīgā dzīvē ir gribējuši, lai viņu bērni tiktu audzināti garīgās iestādēs [*collegia Ecclesiastica*], kas tolaik bija skolas un itin kā stādaudzētavas Dieva baznīcai; lai viņu bērni tiktu mācīti un pamācīti godbijībā pret baznīcas mācību, kuru tie satvēruši ziedošajā jaunībā, lai vēlāk paturētu un celtu to arī savas valdīšanas laikā. Bieži vien, saņemot tādu audzināšanu, valdnieku bērniem tika pasniegtas un nodotas tādas grāmatas, kuras satur skaidrojumus par svarīgākajiem strīdiem un ķildām [*controversiae*], kas agrāk tikušas izraisītas un notikušas, vērstoties pret veselīgo mācību. Lai gan bērni sava vecuma dēļ vēl nespēja par tādām lietām spriest, tomēr viņiem, nododot tādus rakstus, tika atgādināts [*admoneri*], ka dievbijīga valdnieka amats, kam viņi tiek audzināti, prasa, lai viņi paši izjustu dziļu nepatiku pret dažādiem veselīgās mācības viltojumiem un sagrozījumiem, lai viņi katrs savā vietā, dzirdēdami svešu balsi, atturētu un padzītu tādus vilkus no savas avju kūts.

Nešaubos, ka viņa Gaišība, hercogs Prūsijā, kungs Alberts vecākais etc., mans žēlīgais kungs, savā lielajā vecumā varētu vēlēties kaut ko citu kā vien to, lai viņa mīļā dēla un mantinieka dievbijīgā izglītošana un pamācīšana ar Dieva žēlastību tiktu svētīta. Lai vienlaikus ar valdīšanu viņam tiktu labi un pareizi nodota un pavēlēta arī Dieva derības jeb liecības grāmata, tā ka viņš ietu sava tēva pēdās baznīcas uzturēšanā/apgādāšanā [*nutricatio*]. Tāpēc esmu domājis, ka šī mana kalpošana būs pilnīgi atbilstoša manai pateicībai, kuru daudzu iemeslu dēļ esmu parādā Prūsijai. Domāju, ka viņa F. Ž. nebūs netīkami, ja es augstdzimušā F. Ž. dēlam, kungam Albertam Frīd-

riham etc., manam žēlīgajam kungam, ar vislabākajām cerībām veltišu un nodošu šo Tridentas koncila lēmumu [*decretorum*] *Examen* jeb izvērtējumu, kuru esmu rakstījis ļoti neatliekamai iemeslu dēļ. Proti, tā kā citādi nevaru un negribu, līdžās manām lūgšanām nāku palīgā viņa Gaišības firsta, uz kuru mēs liekam labas cerības, audzināšanā ar atgādinājumu – lai viņa F. Ž. atcerētos, ar kādām cerībām viņš tiek audzināts, ne tikai savas Prūsijas zemes, bet arī visu labo zinību un it īpaši baznīcas labā un tālab, lai tā ar laiku mācītos atpazīt un ienīst pāvesta tirānijas un antikrista valstības viltīgās metodes [*technae*] un pievilšanas [*fraudes*].

Šo nozīmīgo un smago argumentu esmu izvēlējis ne pēc sava padoma vai gribas, bet zināmā mērā esmu bijis spiests to darīt. Jo pirms diviem gadiem izdevu grāmatiņu, kurā bija parādīti un itin kā uz tāfeles attēloti jezuītu teoloģijas galvenie punkti. Tos biju apkopojis³⁰ no cenzūras un spriedumiem, kādi nākuši no viņiem, – lai mūsu Vācijai tiktu atklāts, kādu biedējošu un maldīgu jūsmošanu un uzskatus [*monstrosae opiniones*] apliecina un izplata šī pāvesta valstības jaunā sekta. Taču līdz šim neviens no pašas jezuītu sekas nav gribējis dot atbildi uz šo grāmatiņu. Manuprāt, tas tāpēc, ka neviens negrib kļūt par patronu un aizstāvi šīm publiski atklātajām un parādītajām kauna lietām.

Visbeidzot, kāds vīrs vārdā **Andrada**, lusitānietis no Spānijas, kurš Tridentas koncilā ir bijis viens no galvenajiem izglītoto vīru [*theologi*] vidū, ir ļoti sadusmojies uz mani. Viņš ar garām, niknām un sarūgtinājuma pilnām runām ir gribējis atspēkot manu necilo grāmatiņu. To viņš nav darījis pats pēc sava nodoma un gribas, bet (kā pats ir vēstījis) viņu uz šādu rīcību mudinājuši tie, kuriem Tridentas koncilā bijusi vislielākā autoritāte. Un it īpaši (kā viņš pats saka) tas darīts tādēļ, ka viņi no daudziem dzirdējuši un pieredzējuši, kā šī mana grāmatiņa mūsējo vidū zināmā mērā ir pieņemta un uzņemta ar gaviļiem.

Kad pirmo reizi aplūkoju šo **Andradas** rakstu³¹, es noteikti izlēmu, ka atbildēšu ar klusēšanu – nikno un neganto zaimu dēļ, jo viņš ar darbiem pievieno jezuītu nolādētajiem, maldīgajiem uzskatiem vēl

³⁰ *Vom neuen Orden der Jesuwider. Was ihr Glaube sei, und wie sie wider Jesum und wider sein heiliges Evangelium streiten, der Meinung, dass sie die Deutschen um ihre Seligkeit bringen und wiederum unter des Papstes Joch ziehen wollen. Zuvor in Latein durch Martin Chemnitz gestellt (1561), jetzt aber dem deutschen Leser zur Warnung ins Deutsche gebracht durch Johannes Zanger (Leipzig 1562).*

³¹ *Andradius, Jacobus Payva, libri X orthodoxarum expositionum de controversiis religionis capitibus, Colon. ap. Matern. Cholin. 1564.*

lielāku un rupjāku nekaunību. Taču tad, kad rūpīgāk pārdomāju **Andradas** aplūkotās lietas, sapratu, ka viņš gluži nejauši [*quasi aliud agendo*] ir atklājis dažas rūpīgi slēptas lietišas [*mysteria*], kuras viņi Tridentā, slepus apsprieždamies, ir pārrunājuši [*in privatis congressibus et deliberationibus agitata sunt*]. Tās es gribēju celt gaismā. Un, tā kā viņš saka, ka šo rakstu sagatavot viņam uzdevuši Tridentas tēvi, es domāju, ka pēc viņu bezdievīgo dekrētu un noteikumu atklāšanas [*post promulgata et edita*] tie gribējuši dot kristietībai arī šo dekrētu izskaidrojumu [*interpretatio*]. Tā es, lasot šos **Andradas** skaidrojumus [*explicationibus*], pamanīju, cik daudz dažādas krāpšanas [*frudes*] veiklu paņēmieni [*technae*] ir viltīgi apslēpts Tridentas dekrētos jeb noteikumos/lēmumos. Lasītājs par to visu nespētu pat nojaust, ja virspusēji uzlūkotu tikai pašus dekrētus.

Tā kā tolaik bija jādod atbilde, es spriedu, ka vispiemērotākā būs tāda atbilde, no kuras arī lasītājs varēs gūt sev kādu labumu, proti, ja no **Andradas** raksta, kuru viņš uzrakstījis Tridentas koncila norises laikā [*durante concilio*] pēc tēvu ierosmes un pamudinājuma, tiks izceltas [*excerpi*] lietas, kuras sniedz Tridentas dekrētiem tādu skaidrojumu, kurš diezgan labi ļauj saprast, kas tie par lēmumiem, kādi tur tikuši pieņemti. Tas ir ticis apspriests ar nodomu viltot/sagrozīt debesu mācības galvenās daļas. Un tā, izmantojot šo gadījumu, esmu ķēries pie Tridentas koncila lēmumu [*decreta*] pirmās daļas izvērtējuma jeb *Examen* – līdz mācībai par sakramentiem. Kad man būs brīvs laiks un kad būs vajadzība baznīcas labā to darīt, ar Dieva palīdzību pievienošu arī otru daļu.

Ar šī *Examen* atgādinājuma palīdzību lasītājs atpazīs, no kādām viltīgām metodēm un ļauni viltīgiem krāpšanas paņēmieniem [*insidiosae technae et frudes*] ir savīti kopā Tridentas lēmumi [*decreta*] – tādā veidā un ar tādu galveno nodomu, lai viņi – cik vien tas ir viņu spēkos, par nepatiku un pretojoties Dievam un visiem cilvēkiem – varētu paturēt [*retinere*], apstiprināt [*confirmare*] un stiprināt [*stabilire*] savus tradicionālos viltojumus, kurus mūki ļaunprātīgā un nesvētīgā veidā ienesuši baznīcā kā filozofijas un teoloģijas sajaukumu. Lielākajā daļā vietu esmu pievienojis pamatojumus [*refutationes*] – tik, cik veids, kādā biju šo *Examen* uzsācis, to pieļāva. Tā kā daļu, kurā runāts par Rakstiem un tradīcijām [I daļa, *Locus I* un II], pāvesta sekotāji šajā laikā saista ar visu savas lietas spēku un aizsardzību, esmu izskaidrojis bagātīgāk un sniedzis gandrīz pilnīgu un likumīgu izklāstu. Taču esmu centies visā šajā rakstā necelt gaismā neko jaunu,